

सेतू अभ्यास

इयत्ता : पाचवी

मराठी • इंग्रजी • गणित

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४

'STARS' प्रकल्पांतर्गत

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - मराठी • इंग्रजी • गणित

- प्रवर्तक : शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, महाराष्ट्र शासन
- प्रकाशक : राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- प्रेरणा : मा. रणजितसिंह देओल (भा.प्र.से.)
प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, महाराष्ट्र राज्य.
- मार्गदर्शन : मा. सूरज मांडरे (भा.प्र.से.)
आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
मा. कैलास पगारे (भा.प्र.से.)
राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- संपादक व प्रकाशक : मा. कौस्तुभ दिवेगावकर (भा.प्र.से.)
संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- सहसंपादक : मा. रमाकांत काठमोरे
सहसंचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- कार्यकारी संपादक : डॉ. कमलादेवी आवटे
उपसंचालक, भाषा व समन्वय विभाग,
राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- संपादन सहाय्य : डॉ. राजेश बनकर, विभाग प्रमुख, मराठी विभाग
: अरुण सांगोलकर, विभाग प्रमुख, इंग्रजी विभाग
: रत्नप्रभा भालेराव, विभाग प्रमुख, गणित विभाग
: मनिषा ताठे, अधिव्याख्याता, मराठी विभाग
: डॉ. निता जाधव, अधिव्याख्याता, मराठी विभाग
: अजयकुमार फुंदे, अधिव्याख्याता, इंग्रजी विभाग
: वृषाली गायकवाड, अधिव्याख्याता, गणित विभाग
- प्रथम आवृत्ती : मार्च २०२३
- अर्थसाहाय्य : महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई,
'STARS' प्रकल्पांतर्गत मोफत वितरणासाठी.
- मुद्रक : रुना ग्राफिक्स, पुणे.
- © सर्व हक्क प्रकाशकाच्या स्वाधीन.

नाव : _____

शाळा : _____

इयत्ता : _____ तुकडी : _____

सेतू अभ्यास

इयत्ता : पाचवी

मराठी • इंग्रजी • गणित

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४

'STARS' प्रकल्पांतर्गत

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.

अनुक्रमणिका

• विषय •

मराठी

पृष्ठ क्र. १ ते ३४

• विषय •

इंग्रजी

पृष्ठ क्र. ३५ ते ६६

• विषय •

गणित

पृष्ठ क्र. ६७ ते ११०

सेतू अभ्यास राबविण्यासाठी शिक्षक आणि सुलभक यांचेसाठी सूचना

कोविड-१९ महामारीच्या प्रादुर्भावामुळे २०१९-२०२० मध्ये शाळा औपचारिकपणे पूर्णतः आणि २०२०-२०२१ मध्ये अंशतः बंद होत्या; ज्यामुळे वर्गात अध्ययन व अध्यापन प्रक्रिया प्रत्यक्षरित्या राबविणे शक्य होऊ शकले नाही. तथापि, राज्य सरकारकडून महामारी दरम्यान आणि महामारी नंतरच्या काळात विद्यार्थ्यांना ऑनलाईन आणि ऑफलाईन अशा दोन्ही माध्यमांतून शिक्षण देण्यासाठी विविध प्रयत्न करण्यात आले होते. त्याचाच एक भाग म्हणून विद्यार्थ्यांना पीडीएफ (सॉफ्ट कॉपी) स्वरूपामध्ये सेतू अभ्यास उपलब्ध करून देण्यात आलेला होता.

या सर्व पार्श्वभूमीवर मागील दोन शैक्षणिक वर्षांपासून शाळा नियमितपणे सुरू झालेल्या असल्या तरी देखील अनेक शिक्षक आणि पालकांनी हा सेतू अभ्यास छापील साहित्याच्या स्वरूपात विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून देण्याची मागणी केली होती. त्याकरिता विद्यार्थ्यांच्या मागील इयत्तेच्या महत्त्वाच्या अध्ययन निष्पत्तींवर आधारित अभ्यासाची उजळणी आणि पुढील शैक्षणिक अभ्यासक्रमासाठी विद्यार्थ्यांची पूर्वतयारी या दुहेरी उद्देशाने राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे यांनी २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीला विद्यार्थ्यांसाठी सुधारित सेतू अभ्यास मुद्रित स्वरूपात तयार केलेला असून विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीलाच देण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

सेतू अभ्यास अंमलबजावणीसंबंधी मार्गदर्शक सूचना :

- १) सदर सेतू अभ्यास हा मागील वर्गाच्या अभ्यासक्रमाच्या अध्ययन निष्पत्तींवर आधारित असून सध्याच्या इयत्तेचा अभ्यासक्रम यांच्यातील दुवा आहे.
- २) सेतू अभ्यास हा इयत्तानिहाय आणि विषयानुसार तयार करण्यात आलेला असून तो मागील वर्गाच्या पाठ्यपुस्तकांमध्ये नमूद केलेल्या तसेच निपुण भारत अंतर्गत असणाऱ्या अध्ययन निष्पत्ती संबंधित आहे.
- ३) राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे कार्यालयातील संशोधन विभागाने शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ मधील ऑनलाईन स्वरूपातील सेतू अभ्यासाच्या संदर्भाने केलेल्या संशोधन अभ्यासाचे निष्कर्ष लक्षात घेऊन सेतू अभ्यास कृतींची रचना करण्यात आलेली आहे.
- ४) शिक्षकांनी आणि सुलभकांनी प्रत्येक विद्यार्थ्यांकडून दिलेल्या विहित कालावधीमध्ये सदर सेतू अभ्यास पूर्ण करून घ्यावा.
- ५) दिलेल्या सेतू अभ्यासात प्रत्येक कृती विद्यार्थी स्वतः सोडवतील याकडे लक्ष द्यावे, आवश्यक तेथे विद्यार्थ्यांना मदत व मार्गदर्शन करावे.
- ६) सदर सेतू अभ्यास एकूण २० दिवसांचा आहे. ज्यामध्ये शैक्षणिक सत्राच्या प्रारंभी आणि सेतू अभ्यास पूर्ण झाल्यानंतर विद्यार्थ्यांची प्रत्येकी २० गुणांची अनुक्रमे एक पूर्व चाचणी आणि उत्तर चाचणी घेण्यात यावी.
- ७) विद्यार्थ्यांनी दोन्ही चाचण्यांमध्ये प्राप्त केलेल्या गुणांचा अध्ययन निष्पत्तिनिहाय तुलनात्मक तक्ता शिक्षकांनी तयार करावा.
- ८) सेतू अभ्यासातील दिलेल्या कृती या नमुनादाखल असून शिक्षकांनी आपल्या वर्गातील विद्यार्थ्यांच्या अध्ययन निष्पत्ती संपादणुकीचा स्तर लक्षात घेऊन गरजेनुसार अन्य कृतींचे आयोजन करावे.

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : दोन

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - मराठी

अनुक्रमणिका

दिवस	घटक	क्षेत्र	अध्ययन निष्पत्ती	पृष्ठ क्र.
०१	गोष्ट सांगणे	मौखिक भाषा विकास	04.01.01	२
०२	चित्रवाचन	मौखिक भाषा विकास	04.01.02	३
०३	स्वतःच्या भाषेचा वापर	मौखिक भाषा विकास	04.01.03	४
०४	अनुभव लेखन	लेखन	04.01.04	५
०५	परिचित घटनांवर व्यक्त होणे	मौखिक भाषा विकास व लेखन	04.01.05	७
०६	जाहिरात	वाचन व लेखन	04.01.07	८
०७	लेखनाच्या नियमांचा वापर	लेखन भाषाभ्यास	04.01.15	११
०८	वाक्प्रचार	मौखिक भाषा विकास व लेखन	04.01.08	१२
०९	सूचनाफलक	मौखिक भाषा विकास व लेखन	04.01.07	१४
१०	संवाद	मौखिक भाषा विकास	04.01.10	१५
११	एका शब्दाचे दोन अर्थ	भाषाभ्यास व लेखन	04.01.16	१७
१२	म्हणी	भाषाभ्यास व लेखन	04.01.16	१९
१३	विशेषण	भाषाभ्यास व लेखन	04.01.12	२०
१४	विरामचिन्हे	भाषाभ्यास व लेखन	04.01.17	२२
१५	पूरक वाचन	वाचन	04.01.09	२४
१६	गोष्ट तयार करणे	लेखन	04.01.18	२५
१७	वचन	भाषाभ्यास व लेखन	04.01.12	२८
१८	शब्दसंपत्ती	लेखन	04.01.11	३०
१९	कल्पनाविस्तार	लेखन	04.01.14	३१
२०	विनोद	मौखिक भाषा विकास व लेखन	04.01.06	३३

१. गोष्ट सांगणे

क्षेत्र : मौखिक भाषा विकास

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.01 : अध्ययनार्थी इतरांकडून सांगितली जाणारी गोष्ट लक्षपूर्वक ऐकून त्यावर आपले मत व्यक्त करतात व प्रश्न विचारतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना दृक्श्राव्य माध्यमाद्वारे किंवा प्रत्यक्ष एखादी कथा/गोष्ट सांगावी.
उदा., १) मी नदी बोलते
२) हत्तीचे चातुर्य
- शिक्षकांनी ऐकवलेल्या गोष्टीवर काही प्रश्न विचारावेत. जसे : गोष्टीतील कोणते पात्र तुला आवडले?

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांचे गट करावे व प्रत्येक गटात भाषा पेटीतील गोष्टीचे कार्ड वाचण्यास द्यावे. एका गटातील विद्यार्थ्यांना गोष्ट सांगण्यास प्रवृत्त करावे व दुसऱ्या गटातील विद्यार्थ्यांना ऐकलेल्या गोष्टीवर प्रश्न विचारण्यास सांगावे.
जसे : १) तू ऐकलेल्या गोष्टीतील पात्रांची नावे सांग.
२) गोष्टीतील कोणते पात्र तुला आवडले व का ते सांग.
३) या गोष्टीतून कोणता बोध होतो ते सांग.

सराव करूया

- खाली दिलेल्या चित्रावरून गोष्ट तयार कर व तुझ्या मित्रांना गोष्ट सांग.

आंबट

कल्पक होऊया

- प्रामाणिकपणा, हुशारी, धाडसीपणा, चिकाटी, लोभी अशा प्रकारच्या वेगवेगळ्या बोध देणाऱ्या गोष्टी शोध व त्यांचे वाचन कर. अशा विविध गोष्टींचा संग्रह कर.

दिवस - ०२

२. चित्रवाचन

क्षेत्र : मौखिक भाषा विकास

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.02 : अध्ययनार्थी ऐकलेल्या साहित्य प्रकारांतील विषय, घटना, चित्र, पात्र, शीर्षक यांविषयी चर्चा करतात व प्रश्न विचारतात, आपले मत व्यक्त करतात व ते पटवून देताना त्यामागील विचार सांगतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना चित्राचे निरीक्षण करण्यास सांगून त्यावर आधारित प्रश्न विचारावे व चर्चा करावी.
प्रश्न :

- १) सोबत दर्शविलेले चित्र कशाचे आहे?
- २) तुम्ही अशा ठिकाणी कधी गेला आहात का आणि कशासाठी?
- ३) या ठिकाणी तयार होणाऱ्या मालाचा आपण काय उपयोग करतो?

सक्षम बनूया

- सोबतच्या चित्रात स्वस्त धान्य दुकान आहे. चित्र पाहून त्याविषयी माहिती सांग व लिही.

.....

.....

.....

.....

सराव करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांचे गट करावे व प्रत्येक गटाला भाषा पेटीतील चित्र द्यावे.
- चित्र पाहा व त्यावर गटात चर्चा कर.

कल्पक होऊया

- शाळेच्या ग्रंथालयातील कोणकोणती पुस्तके तू वाचली आहेत आणि त्यातील कोणते पुस्तक तुला सर्वात जास्त आवडले? का? याविषयी वर्गात सादरीकरण कर.
(शिक्षकांनी मुलांना सादरीकरणाची संधी द्यावी.)

दिवस - ०३

३. स्वतःच्या भाषेचा वापर

क्षेत्र : मौखिक भाषा विकास

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.03 : अध्ययनार्थी कथा, कविता किंवा इतर साहित्याविषयी सांगताना त्यात आपल्या स्वतःच्या विचारांची भर घालतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना परिचयाची, आवडीची बडबडगीते, कविता म्हणण्यास सांगावे. नंतर विद्यार्थ्यांना एक कविता ऐकवावी व कवितेवर आधारीत काही प्रश्न विचारावेत. कविता विद्यार्थ्यांकडून तालासुरात म्हणून घ्यावी.

प्रश्न :

- १) कवितेतील यमक जुळणारे शब्द सांग?
- २) बैलांचा जो सण साजरा केला जातो त्याला काय म्हणतात?
- ३) या सणाच्या दिवशी बैलांना कसे सजवले जाते?
- ४) या सणाच्या दिवशी बैलांना काय खाऊ घालतात?

बैलपोळा

सण बैलांचा आज पोळा,
गोठ्यातील बैल न्हाऊ घाला.
मखमली झुली, रंगीत शिंगे,
कपाळी बांधली, रेशमी बाशिंगे.
सजले धजले.
गावभर बघा मिरवू लागले.
नाही कामधाम नुसता आराम.

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना पावसावरील एखादी कविता वाचून दाखवावी. त्यावर चर्चा करावी. नंतर विद्यार्थ्यांना त्यांनी पाहिलेला, अनुभवलेला पाऊस याविषयी बोलण्यास सांगावे.

सराव करूया

- खालील मुद्द्यांवर आधारित गोष्ट तुझ्या शब्दांत सांग.

टोपीवाला झाडावर माकडे पेटीतून टोप्या गायब माकडांच्या डोक्यावर टोप्या.

टोपीवाला, दगड माकडे दगड टोपीवाला टोपी माकडे टोपी टोपीवाला आनंदी.

कल्पक होऊया

- 'माझी आई' या विषयावर कविता तयार कर किंवा निबंध लिही व वर्गात वाचून दाखव.

दिवस - ०४

४. अनुभव लेखन

क्षेत्र : लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.04 : अध्ययनार्थी स्वतःचे म्हणणे मांडताना भाषेच्या विविध वैशिष्ट्यांचा बारकाईने वापर करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना दैनंदिन जीवनात येणारे निरनिराळे अनुभव व त्यावर आधारित प्रश्न विचारावे.
उदा., १) शाळेतील सहलीचा अनुभव.
२) सुट्टीतील मामाच्या गावाला गेलेला अनुभव.
३) माझा शाळेतील पहिला दिवस.

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी यात्रा/जत्रा याविषयीचे चित्र विद्यार्थ्यांना दाखवून चित्राचे निरीक्षण करून त्याविषयी माहिती वहीत लिहिण्यास सांगावी.

२) शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना अनुभव लेखन करताना कोणत्या बाबींचा विचार करावा, आपले लेखन कसे प्रभावी होईल याविषयी मार्गदर्शन करावे. (जसे की, काळ, वेळ, ठिकाण, स्थळ, विरामचिन्हे यांचा विचार करावा तसेच आलंकारिक शब्द, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा लेखनात वापर करावा.)

सराव करूया

- काल तू दिवसभर काय काय केले ते लिही.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

कल्पक होऊया

- तू पाहिलेल्या किंवा अनुभवलेल्या घटनेविषयी थोडक्यात लिही. (उदा., आठवडी बाजार, तू इतरांना केलेली मदत, विनोदी प्रसंग इ.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

५. परिचित घटनांवर व्यक्त होणे

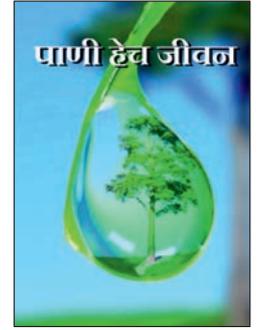
क्षेत्र : मौखिक भाषा विकास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.05 : अध्ययनार्थी विविध प्रकारचे साहित्य यामध्ये आलेल्या नैसर्गिक, सामाजिक तसेच इतर बाबी संवेदनशीलतेने समजून त्यावर चर्चा करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना शेजारील चित्राचे निरीक्षण करण्यास सांगावे व खालील प्रश्नांच्या मदतीने विविध नैसर्गिक संसाधने व त्यांचे संवर्धन याविषयी चर्चा करावी.
 - १) हे चित्र कशाच्या संदर्भात आहे?
 - २) या चित्रातून कोणता संदेश/धडा मिळतो?
 - ३) चित्रातील आशयावर आधारित यापूर्वी तुला माहीत असलेले एक घोषवाक्य सांग.

सक्षम बनूया

- शेजारील चित्राचे निरीक्षण कर व आपल्या मित्रांसमवेत पुढील मुद्द्यांच्या आधारे चर्चा कर.
 - १) हे चित्र कशाच्या संदर्भात आहे?
 - २) चित्रातील प्रसंगासारखा तू अनुभवलेला एखादा प्रसंग सांग.
 - ३) अशी कोणकोणती नैसर्गिक संकटे निर्माण होत असतात?
 - ४) नैसर्गिक आपत्तींवर केलेल्या उपाययोजना तसेच याविषयी दाखवण्यात आलेली संवेदनशीलता यावर शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी.

सराव करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांचे गट करावेत.
- गटाला एक विषय देऊन त्यावर चर्चा घडवून आणावी. उदा., प्रदूषणमुक्त दिवाळी, कचऱ्याची विल्हेवाट, अतिवृष्टी इ.

कल्पक होऊया

- शहर/गाव प्लॅस्टिकमुक्त करण्यासाठी कोणते उपक्रम करता येतील ते लिही. (शिक्षकांनी यासारखे विषय निवडावे व विद्यार्थ्यांना लिखित स्वरूपात व्यक्त होण्यास सांगावे.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

दिवस - ०६

६. जाहिरात

क्षेत्र : वाचन व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.07 : अध्ययनार्थी पाठ्यपुस्तकाव्यतिरिक्त इतर मजकुराचे (बालसाहित्य, वर्तमानपत्रातील ठळक शीर्षक, प्रसिद्धी फलक इत्यादी) यांचे समजपूर्वक वाचन करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना काही प्रश्न विचारावेत व त्याआधारे चर्चा करावी.
 - १) तू जाहिरात कुठे कुठे पाहिली आहेस?
 - २) कोणकोणत्या विषयाच्या जाहिराती करता येतील असे तुला वाटते?
 - ३) तू कोणकोणती वर्तमानपत्रे वाचतोस?
 - ४) वर्तमानपत्रातील तुला कोणते विषय वाचायला आवडतात?
 - ५) वर्तमानपत्रात कोणकोणते विषय असतात?

सक्षम बनूया

- खालील जाहिरातीचे वाचन कर व पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिही. (शिक्षकांनी आवश्यक तेथे स्पष्टीकरण करावे.)

धमाल विनोदी बालनाट्य !!!
या मुलांनो या रे या, छान छान नाटक पाहा!
धमाल विनोदी बालनाट्य – माशाचं घोरणं पाहायला विसरू नका.

*** चौकस चिंगी आणि घोरणारा मासा ***

<p>शनिवार, दि. २२ एप्रिल दुपारी – ३:३० वाजता</p>	<p>लेखक : योगेश डिखळे दिग्दर्शक : रजनी चिपलकट्टी निर्माती : लता वानखेडे</p>	<p>स्थळ रंगकला नाट्यगृह, रेणापूर</p>
--	---	--

कलाकार : २२ तडाखेबाज बालकलाकार आणि घोरणारा मासा
तिकीटविक्री नाट्यगृहावर रात्री ८:०० वाजेपर्यंत.
आजच तिकीट खरेदी करा. दर रुपये ५०/-, ३०/-

प्रत्येक तिकीटावर एक चिवडा पाकीट चक्क मोफत!

प्रश्न :

१) जाहिरात कशाची आहे?

.....

२) बालनाट्याचे नाव काय आहे?

.....

३) बालनाट्य कोणत्या दिवशी आहे?

.....

४) या नाटकाचे दिग्दर्शन कोणी केले आहे?

.....

५) नाटक कोणासाठी आहे हे कोणत्या वाक्यावरून कळते?

.....

सराव करूया

- खालील निमंत्रण पत्रिका वाच व पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

जाहीर निमंत्रण

आनंदनगरमधील सर्व लोकांसाठी

दरवर्षीप्रमाणे आपल्या शाळेत, म्हणजे जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, मुलांचा दिवस या उपक्रमांतर्गत प्रदर्शनीचे आयोजन केले आहे. इयत्ता पहिली ते चौथीच्या मुलांनी बनवलेल्या विविध वस्तू व भेटकार्डे, रेखाटलेले तक्ते, मातीकाम, चित्रे आणि शाळेच्या बागेतील भाज्या व फळे यांची प्रदर्शनी भरवली जाणार आहे. या कार्यक्रमासाठी लाखनीवरून विदर्भ आनंदशिक्षण मंडळाचे कार्यकर्ते श्री. बालसू नागोटी आणि श्रीमती सुवर्णाताई गजभिये उपस्थित राहणार आहेत. ते कलाकुसरीच्या वस्तू बनवण्याचे प्रात्यक्षिक दाखवतील. तरी आपण सगळ्यांनी उपस्थित राहून आमचा उत्साह वाढवावा, ही विनंती.

शनिवार, दि. १५/७/२०२३

ठिकाण

जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, आनंदनगर.

* खास आकर्षण *

गेल्या वर्षीच्या सहलीची
वैशिष्ट्यपूर्ण छायाचित्रे.

प्रदर्शनीची वेळ : सकाळी १०.३० ते सायंकाळी ५.००

प्रात्यक्षिक : सकाळी ११.३० ते दुपारी १.३०

आपले,

सर्व विद्यार्थी, इयत्ता चौथी
जि. प्र. प्रा. शाळा, आनंदनगर.

- १) प्रदर्शनीचे ठिकाण कोणते?
- २) प्रदर्शनीत ठेवण्यात येणाऱ्या वस्तू कोणत्या?
- ३) प्रदर्शनीत उपस्थित राहणारे पाहुणे कोण?
- ४) प्रदर्शनीत दाखविण्यात येणारे प्रात्यक्षिक कशाचे?

कल्पक होऊया

- वर्तमानपत्रे, मासिके यात येणारे बालसाहित्य जसे की, विनोद, कविता, जाहिरात यांची कात्रणे गोळा करून वहीत चिकटव आणि परिपाठात त्यांचे वाचन कर.

७. लेखनाच्या नियमांचा वापर

क्षेत्र : लेखन भाषाभ्यास

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.15 : अध्ययनार्थी स्वतःच्या इच्छेने किंवा शिक्षकांनी ठरवलेल्या कृती अंतर्गत लेखन प्रक्रिया समजून घेतात, स्वतःचे लेखन तपासून घेतात, लेखनाची उद्दिष्टे आणि वाचक यांनुसार त्यात बदल करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना लेखनासाठी चार-पाच वाक्ये द्यावीत.
- त्यानंतर शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांचे लेखन तपासावे आणि लेखनातील चुका/त्रुटी दुरुस्त करून पुन्हा लिहिण्यास सांगावे.

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी लेखनाच्या नियमांची उजळणी घ्यावी. ऱ्हस्व व दीर्घ उच्चार असल्यास अक्षराला कोणते स्वरचिन्ह द्यावे हे उदाहरणांसह समजावून द्यावे. तसेच लेखन करताना पूर्णविराम, स्वल्पविराम, प्रश्नचिन्ह, अवतरणचिन्ह इ. विरामचिन्हे फळ्यावर काढून, या विरामचिन्हांचा वापर वाक्यात कोठे व कसा करतात हे उदाहरणांसह स्पष्ट करावे.

उदा., १) आमची सहल गावच्या आमराईमध्ये गेली होती.

२) अय्या काकांचं पत्र!

३) बैल कोठे गेला असेल?

४) पोपट, कोकिळा, चिमण्या, कावळे, साळुंक्या असे कितीतरी पक्षी झाडांवर बसले होते.

अशा प्रकारची वाक्ये शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना लेखनासाठी द्यावी.

सराव करूया

- खाली दिलेला उतारा वाच आणि उताऱ्यात योग्य विरामचिन्हांचा वापर करून उतारा वहीत लिही.

चल हातपाय धुऊन ये जेवायला बसूया मोहनने वरणभात कालवला. एक घास घेतला. एवढ्यात आई म्हणाली अरे तू सकाळी आणलेल्या तांदळाचा हा भात आहे काय कसा आहे तांदूळ

.....

.....

-
-
- ऱ्हस्व व दीर्घ इकार, उकार असलेले प्रत्येकी दहा शब्द वहीत लिही.

कल्पक होऊया

- स्वल्पविराम, उद्गारवाचक चिन्ह व प्रश्नचिन्ह असलेली प्रत्येकी ३ वाक्ये मनाने तयार करून वहीत लिही.

दिवस - ०८

८. वाक्प्रचार

क्षेत्र : मौखिक भाषा विकास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.08 : अध्ययनार्थी वेगवेगळ्या साहित्यरचनेत आलेल्या नवीन शब्दांचा अर्थ संदर्भाने समजून घेतात, त्यांचा लेखनात वापर करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी भाषा पेटीतील वाक्प्रचार व त्यांचे अर्थ असलेल्या शब्दपट्ट्या विद्यार्थ्यांना द्याव्यात. वाक्प्रचार व त्यांचे अर्थ यांच्या जोड्या जुळवून विद्यार्थ्यांना लिहिण्यास सांगावे.

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी यासारखी वाक्ये किंवा उतारा विद्यार्थ्यांना वाचण्यास द्यावा व त्यातील वाक्प्रचार ओळखण्यास सांगावे. उदा.,
 - १) सहलीचा प्रवास खूप लांबचा होता. त्यातच मुले खेळून खूप दमली होती. त्यामुळे मुलांच्या पोटात कावळे ओरडत होते. शेवटी सरांनी गाडी थांबवली व सर्वांनी एकत्र जेवण केले.
 - २) दोन मुले सूरपारंबीचा खेळ खेळत होती. सयाजीराव महाराज तो खेळ देहभान विसरून बघू लागले.
- विद्यार्थ्यांनी वाक्प्रचार ओळखल्यावर वाक्याच्या संदर्भाने त्याचा अर्थ कसा समजून घ्यावा याबद्दल शिक्षकांनी वर्गात चर्चा करावी. वाक्प्रचारांचा लेखनात कशासाठी वापर करतात याविषयी शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी.

सराव करूया

- वाक्प्रचार व त्यांचा अर्थ यांच्या जोड्या जुळव.

१) थंडीने कुडकुडणे		अ) कुणीतरी येण्याची जाणीव होणे.
२) पोटाशी धरणे		आ) मन भरून येणे.
३) चाहूल लागणे		इ) खूप थंडी वाजणे.
४) गलबलून येणे		ई) खाऊन टाकणे.
५) पोटात खड्डा पडणे		उ) मायेने जवळ घेणे.
६) फन्ना उडवणे		ऊ) खूप भीती वाटणे.

- वरील वाक्प्रचारांचा वाक्यात उपयोग कर व वाक्य लिही.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

कल्पक होऊया

- इयत्ता पाचवीच्या कोणत्याही एका पाठातील वाक्प्रचार शोध व त्यांची यादी कर. पालकांच्या शिक्षकांच्या मदतीने त्या वाक्प्रचारांचे अर्थ समजून घे व वाक्यात उपयोग कर.

.....

.....

.....

कल्पक होऊया

- तुझ्या घराच्या किंवा शाळेच्या परिसरात असणाऱ्या सूचनांची यादी तयार कर. त्या सूचनांचा अर्थ जाणून घे.

.....

.....

.....

दिवस - १०

१०. संवाद

क्षेत्र : मौखिक भाषा विकास

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.10 : अध्ययनार्थी वाचलेल्या रचनेमधील मुख्य विषय, घटना, चित्र, पात्र, शीर्षक यासंबंधी चर्चा करतात, प्रश्न विचारतात. आपले मत व्यक्त करतात. आपले म्हणणे पटवून देतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी दोन दोन विद्यार्थ्यांचे गट तयार करून पुढील संवादाचे वाचन विद्यार्थ्यांना करावयास सांगावे.
केशव : बापरे! केवढी ही गर्दी आणि किती या गाड्या!
बाबा : बाळा तू जशी आज पाहतोस ना ही गर्दी तशी रोजच गर्दी असते इथे.
केशव : एवढी सगळी माणसे कोठे चालली असतील बरं! या सगळ्या गाड्यांना किती पेट्रोल आणि डिझेल लागत असेल?
बाबा : आणि वाहनातून निघणाऱ्या धुराचं काय?
केशव : गर्दी, धूर, वाहनांचे आवाज, कर्कश हॉर्न... कधी एकदाचं इथून लांब जातोय असे झालं आहे मला.
- यानंतर पुढील प्रश्नांसारखे प्रश्न शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना विचारावे व त्यावर चर्चा करावी.
 - १) संवादातील घटना कोठे झाली आहे?
 - २) संवादामध्ये कोण कोण सहभागी झाले आहे?
 - ३) संवादात कोणत्या समस्या मांडल्या आहेत?

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी 'संवाद लेखन' याविषयी विद्यार्थ्यांना पुढील मुद्द्यांच्या आधारे मार्गदर्शन करावे. जसे : संवादात पात्रांची संख्या कमी असावी, वाक्ये जास्त मोठी नसावीत, वाक्यरचना सुटसुटीत असावी इ.
- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांच्या मदतीने पात्रांची योजना करून त्यांच्यातील संवाद तयार करून घ्यावा. उदा., बसवाहक-प्रवासी. संवाद तयार करताना आवाजातील चढ-उतार, वाक्यरचना इ. विषयी आवश्यक ते मार्गदर्शन करावे.

सराव करूया

- खाली दिलेला संवाद काळजीपूर्वक वाच व संवादावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे लिही.

“चिमटा कितीला दिला?”

“हे तुझ्या कामाचं नाही.”

“विक्रीसाठी नाहीय का?”

“विक्रीसाठी का नाही? इथवर बोजा आणला असता का?”

“मग सांगत का नाही किंमत काय पडेल ती?”

“सहा पैसे लागतील”,

“बरोबर भाव सांगा”,

“योग्य भाव? पाच पैसे लागतील. घ्यायचं असेल तर घे नाहीतर चालू लाग.”

“तीन पैशांना देणार का?”

“हो”

१) संवादातील घटना कोठे घडली असावी?

.....

२) संवादात कोणत्या वस्तूची विक्री होत आहे?

.....

३) संवादात किती पात्र आहेत?

.....

४) संवादामध्ये शेवटी चिमटा किती पैशांना देण्याचे ठरले?

.....

कल्पक होऊया

- वही व पेन एकमेकांशी बोलत आहेत अशी कल्पना करून त्यांच्यातील संवाद तयार करून लिही.

.....

.....

.....

.....

दिवस - ११

११. एका शब्दाचे दोन अर्थ

क्षेत्र : भाषाभ्यास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.16 : अध्ययनार्थी वेगवेगळ्या साहित्यामध्ये आलेल्या नवीन शब्दांचा अर्थ समजून घेऊन त्यांचा आपल्या लेखनात वापर करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी कवितेच्या दोन ओळी किंवा दोन वाक्ये फळ्यावर लिहावीत. (ज्या वाक्यात एकच शब्द दोन वेळा आला असेल, परंतु अर्थ मात्र दोन्ही शब्दांचा वेगळा असेल) शिक्षकांनी वाक्यातील समान असणाऱ्या; परंतु भिन्न अर्थ असणाऱ्या शब्दांचे अर्थ विद्यार्थ्यांना विचारावे.
उदा., १) दर महिन्याला पेट्रोलचे दर कमी-जास्त होतात.
२) कधीही हार न पत्करलेल्या खेळाडूचा सरपंचानी हार घालून सत्कार केला.

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी पुढील वाक्यांचे प्रकटवाचन करावे. समान असणाऱ्या शब्दांचे अर्थ समान आहेत का? याविषयी विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी व एकाच शब्दाचे दोन अर्थ स्पष्ट करावेत.
उदा., तीर : नदीच्या तीरावरून त्याने मारलेला तीर झाडाच्या बुंध्यात रुतला.
मान : जिराफाची मान खूप लांब असते. संग्रामला गावात खूप मान आहे.

याप्रमाणे शब्द देऊन शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या अर्थाची वाक्ये लिहावयास सांगावी. विद्यार्थ्यांना वाक्य लिहिण्यास मदत करावी.

१) नाद :

.....

२) जीवन :

.....

३) खोड :

.....

सराव करूया

- खालील शब्दांचे दोन वेगवेगळे अर्थ लिही.

१) वर : २) कर :

३) वावर : ४) भाव :

५) माया : ६) जलद :

७) ओढा : ८) कळ :

कल्पक होऊया

- आपण बोललेल्या शब्दाचा इतरांकडून वेगळाच अर्थ घेतला जातो, असा अनुभव तुला आला आहे का? तुझा अनुभव सांग व लिही.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

१२. म्हणी

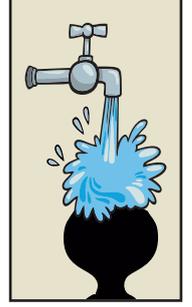
क्षेत्र : भाषाभ्यास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.16 : अध्ययनार्थी वेगवेगळ्या साहित्यामध्ये आलेल्या नवीन शब्दांचा अर्थ समजून घेऊन त्यांचा आपल्या लेखनात वापर करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी शेजारील चित्रांसारखी चित्रे विद्यार्थ्यांना दाखवावी. चित्रावर आधारित म्हण ओळखण्यास सांगावे.
- शिक्षकांनी या म्हणीचा अर्थ विद्यार्थ्यांना विचारावा.

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना त्यांच्या परिसरातील लोक बोलताना कोणत्या म्हणींचा वापर करतात. त्यांची यादी करायला सांगावी. त्यातील काही म्हणी चित्रांच्या साहाय्याने स्पष्ट कराव्यात. त्यांचे अर्थ याबाबत विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी. म्हणींचा लेखनात कसा वापर करतात हे शिक्षकांनी स्पष्ट करावे. एकसारखा अर्थ असणाऱ्या म्हणी विद्यार्थ्यांना लिहावयास सांगाव्यात व त्याचे वाक्य लिहिण्यास सांगावे. जसे - घरोघरी मातीच्या चुली, पळसाला पाने तीनच.

सराव करूया

- खाली दिलेली वाक्ये वाच व त्यातील म्हणी ओळखून लिही.

जसे :

- १) धावण्याच्या शर्यतीत राजू शेवटी आला. तो म्हणाला, “माझे पांढरे बूट मळले असते म्हणून मी जोरात धावलो नाही” याला म्हणतात... (नाचता येईना, अंगण वाकडे)
- २) शेजारचे काका खूप प्रामाणिकपणे वागतात. त्यांचा मुलगा अजयदेखील प्रामाणिकपणे वागतो. त्यामुळे लोक कौतुकाने म्हणतात...

.....

३) शहरातील नोकरी गेली आणि गावाकडे दुष्काळ पडला. अशी इकडे आड आणि तिकडे विहीर, अशी अजयची अवस्था झाली.

.....

४) हत्ती पकडण्यासाठी खोदलेल्या खड्ड्यात शिकारी स्वतः पडला, म्हणजेच करावे तसे भरावे लागते हे काही खोटे नाही.

.....

कल्पक होऊया

- तुला माहित असलेल्या एका म्हणीवरून गोष्ट तयार करून लिही.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

दिवस - १३

१३. विशेषण

क्षेत्र : भाषाभ्यास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.12 : अध्ययनार्थी भाषेतील विविध बारकावे उदा., शब्दांची पुनरावृत्ती, सर्वनाम, विशेषण, लिंग, वचन इत्यादींविषयी सजग राहून लेखन करतात.

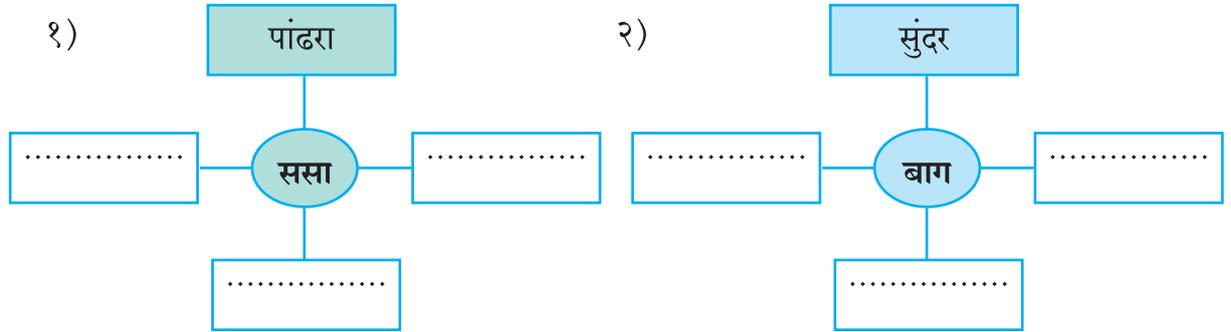
पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी भाषा पेटीतील चित्र व विशेषण कार्डपट्ट्या विद्यार्थ्यांना द्याव्यात. त्यातील चित्र व त्याचे वर्णन करणारे कार्ड (विशेषण) ओळखण्यास सांगून विद्यार्थ्यांचे पूर्वज्ञान जागृत करावे. उदा., फूल - सुंदर, टवटवीत, लाल इ. खडू - रंगीत, पांढरा, पाच इ.

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - मराठी : २०

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना पुढील वाक्यांसारखी वाक्ये लिहावयास द्यावीत. त्यातील कोणत्या शब्दांचे वर्णन/वैशिष्ट्ये सांगता येतील याबाबत विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी.
उदा., १) एका तबकात टोप्या होत्या.
(१) एका तबकात दोन टोप्या होत्या. (२) एका तबकात रंगीत टोप्या होत्या.
याप्रमाणे इतर उदाहरणे विद्यार्थ्यांना लिहावयास सांगावीत.
- २) (१) आमच्या शेवग्याला पालवी फुटली होती.
(२) आमच्या शेवग्याला पालवी फुटली होती.
- ३) (१) टोपलीतली द्राक्षे होती.
(२) टोपलीतली द्राक्षे होती.
- ४) (१) मला भेळ आवडते.
(२) मला भेळ आवडते.
- खाली दिलेल्या नामांबद्दल चौकटीत योग्य विशेषणे लिही.

सराव करूया

- पुढील नाम व विशेषणाची जोडी घेऊन प्रत्येकी एक वाक्य लिही.
१) मुलगी, कष्टाळू
.....
२) झाड, मोठे
.....

३) सकाळ, सुंदर

.....

४) पाच, रुपये

.....

५) कागद, रंगीत

.....

कल्पक होऊया

- खाली दिलेल्या वाक्यातील विशेषण ओळख. त्या विशेषणाऐवजी दुसरे विशेषण लिहून वाक्य पुन्हा लिही.
 - अ) ही पाच फुले आहेत.
 - ब) हत्ती हा बलाढ्य प्राणी आहे.
 - क) अमेयने सुंदर चित्र काढले.
 - ड) हिमालय उंच पर्वत आहे.

दिवस - १४

१४. विरामचिन्हे

क्षेत्र : भाषाभ्यास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.17 : अध्ययनार्थी विविध उद्देशांसाठी लेखन करताना योग्य विरामचिन्हांचा (पूर्णविराम, अल्पविराम, प्रश्नचिन्ह इ.) जाणीवपूर्वक वापर करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी पूर्णविराम, उद्गारवाचक चिन्ह व प्रश्नचिन्ह इ. चिन्हे दाखवून त्या चिन्हांची नावे विद्यार्थ्यांना विचारावी.

? ! .

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - मराठी : २२

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी विविध विरामचिन्हांचा समावेश असलेला उतारा फळ्यावर लिहावा. त्या उतान्यामध्ये कोणकोणती विरामचिन्हे आहेत याबाबत विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी. प्रत्येक वाक्यात ते चिन्ह का वापरले आहे याबाबत विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी.

उतारा : १

तुम्हांला कशाची भीती वाटते? कोणी म्हणेल, 'झुरळांची.' कोणी म्हणेल, 'छट्ट, झुरळाला काय घाबरायचं? आपण जवळ गेलो तरी ते पळून जातं.' कोणी म्हणेल, 'मला अंधाराची भीती वाटते.' त्यावर कोणी म्हणेल, 'अंधाराची भीती? त्यात काय असतं घाबरण्यासारखं? दिवा लावला की अंधार गायब!' पण तुम्हाला कोणी विचारलं, की 'तुमच्यासमोर एखादा वाघ किंवा बिबट्या उभा आहे, तर तुम्हाला काय वाटेल?' 'छे! वाघाला काय घाबरायचं?' असं म्हणायची हिंमत कोण करेल? नाही ना? पण आपण अशा एका मुलीला भेटणार आहोत जी वाघाला घाबरून पळाली नाही. उलट तिने वाघापासून तिच्या बहिणीला वाचवले. हाली बरफ ही ती धाडसी मुलगी. या धाडसाबद्दल नवी दिल्ली येथे मा. प्रधानमंत्र्यांच्या हस्ते सन २०१३ मध्ये 'वीर बापूराव गायधनी राष्ट्रीय शौर्य पुरस्कार' देऊन तिचा गौरव करण्यात आला.

सराव करूया

- खालील उतान्यात काही चुकीची विरामचिन्हे वापरली आहेत. त्याठिकाणी योग्य विरामचिन्हे वापरून उतारा पुन्हा लिही.

त्याच्या मनात शंका आली आणि लगेच शंकेचं समाधान करण्यासाठी त्यानं तेच दगड चाटून पाहिले तर काय, एक वेगळीच पण मजेदार चव त्याच्या जिभेवर रेंगाळायला लागली? त्याला ती खूप आवडली! तो रोज त्या जागी येऊन तो दगड चाटू लागला तो दगड म्हणजे काय होतं हे माहित आहे का तुम्हाला! तो होता खनिज मिठाचा दगड, खनिज मीठ म्हणजे ज्याला आपण सैंधव मीठ म्हणतो,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

कल्पक होऊया

- तू अनुभवलेल्या प्रसंगाचे योग्य विरामचिन्हांसह तुझ्या शब्दांत लेखन कर.
उदा., वाढदिवस साजरा करणे, विनोदी प्रसंग, घरातील प्रसंग इ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

दिवस - १५

१५. पूरक वाचन

क्षेत्र : वाचन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.09 : अध्ययनार्थी वाचायला उत्सुक असतात आणि वाचन कोपरा/ग्रंथालयातील आपल्या आवडीची पुस्तके निवडतात व त्यांचे वाचन करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- विद्यार्थ्यांनी कोणकोणती पुस्तके किंवा गोष्टी वाचल्या आहेत ते शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना विचारावे.
- वाचलेल्या पुस्तकांची किंवा गोष्टींची नावे विचारून घ्यावीत. कोणते पुस्तक किंवा गोष्ट आवडली? व का आवडली? याविषयी चर्चा करावी.

सक्षम बनूया

- विद्यार्थ्यांनी वर्गातील वाचनकोपऱ्यातील किंवा शाळेच्या ग्रंथालयातील आपल्या आवडीचे कोणतेही एक गोष्टीचे पुस्तक वाचनासाठी निवडावे व त्याचे वाचन करावे. गोष्ट वाचत असताना गोष्टीचे शीर्षक, त्यातील पात्रे, आशय याकडे आवर्जून लक्ष द्यावे. गोष्टीत आलेल्या नवीन शब्दांचा अर्थ लक्षात घेऊन वाचन करावे. उदाहरणादाखल एक-दोन गोष्टींतील घटना, पात्रे, शीर्षक, तात्पर्य यांविषयी शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी.

सराव करूया

- विद्यार्थ्यांना वाचनकोपरा किंवा ग्रंथालयातील पुस्तके देऊन एक पुस्तक वाचण्यास सांगावे व वाचलेल्या गोष्टीतील/पुस्तकातील पात्रांविषयी लिहिण्यास सांगावे किंवा वाचलेल्या गोष्टींचा सारांश लिहिण्यास सांगावे.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

कल्पक होऊया

- शिक्षकांच्या मदतीने वर्गात तुम्ही वाचलेल्या पुस्तकांचे प्रदर्शन भरवावे. त्यावेळी तू वाचलेल्या पुस्तकाची माहिती वर्गात सांग.

दिवस - १६

१६. गोष्ट तयार करणे

क्षेत्र : लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.18 : आपल्या कल्पनेनुसार गोष्ट, कविता, वर्णन इत्यादी लिहिताना भाषेचा सर्जनशीलतेने वापर करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- खाली दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे विद्यार्थ्यांकडून गोष्ट तयार करून घ्यावी व वर्गात त्याचे वाचन करण्यास सांगावे.
- गोष्टीचे मुद्दे :
मॅडम रजेवर वर्गात मुलांचा गोंधळ कोपऱ्यात एक मुलगा एकटाच चित्र काढत बसलेला मुख्याध्यापकांचे खिडकीतून डोकावणे काहीही न बोलता निघून जाणे दुसऱ्या दिवशी प्रार्थनेला चित्र काढणाऱ्या मुलाचे कौतुक

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - मराठी : २५

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांनी लिहिलेल्या गोष्टींच्या मदतीने गोष्ट लिहिण्याविषयी व ती लिहिताना पुढील मुद्द्यांच्या आधारे मार्गदर्शन करावे.
 - १) गोष्ट भूतकाळात लिहावी.
 - २) मुद्द्यांमध्ये दिलेल्या व्यक्तींचे सविस्तर वर्णन करावे. (नाव, बाह्यरूप, स्वभाव)
 - ३) मुद्द्यांमध्ये स्थळ (निसर्ग, गाव, बाजार, शाळा, बाग, वगैरे) दिले असेल, तर त्या स्थळाचे वर्णन करावे.
 - ४) मुद्द्यांवरून गोष्टीची मध्यवर्ती कल्पना निश्चित करावी.
 - ५) गोष्ट पूर्ण होण्यासाठी संबंधित पात्रांची निवड करावी. पात्रे मर्यादित असावीत. पात्रांना नावे द्यावीत.
 - ६) मुद्द्यांचे बारकाईने निरीक्षण करून घटनेचा क्रम निश्चित करावा.
 - ७) घटनेची सुरुवात-समस्या-समस्येची सोडवणूक-समाधानकारक शेवट हा असा सर्वसाधारण क्रम असावा.
 - ८) गोष्ट प्रभावी होण्यासाठी काही संवादात्मक वाक्ये समाविष्ट करावीत व योग्य विरामचिन्हे वापरावीत.
 - ९) गोष्ट पूर्ण झाल्यावर गोष्टीला नाव द्यावे.वरील गोष्टी लक्षात घेऊन पुढील मुद्द्यांच्या आधारे गोष्ट लिहून त्यास नाव द्या.

मुद्दे : एक व्यापारी त्याची अंगठी चोरीला जाते नोकरावर संशय व्यापारी न्यायाधिकाकडे जातो न्यायाधीश युक्ती करतो मंतरलेल्या काठ्या चोर सापडतो शिक्षा

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

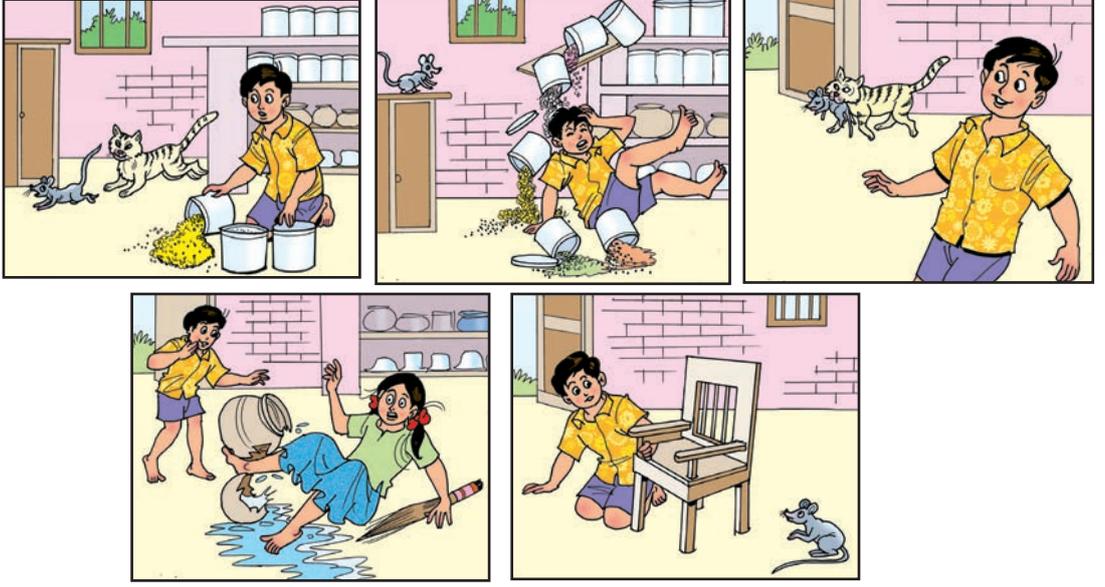
.....

.....

सराव करूया

- विद्यार्थ्यांनी खालील चित्रांचे निरीक्षण करून चित्रांच्या आधारे गोष्ट तयार करून लिहावी व नाव द्यावे. (शिक्षकांनी वर्गात उपलब्ध असलेल्या साहित्याचा वापर करावा.)

जसे :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

कल्पक होऊया

- खाली गोष्टीची सुरुवात दिलेली आहे. त्याआधारे गोष्ट पूर्ण करून लिही.

आज मॅडम रजेवर होत्या, त्यामुळे वर्गात मुलांच्या गप्पा चालल्या होत्या. गणेश मात्र एकटाच कोपऱ्यात चित्र काढत बसला होता. शाळेचे मुख्याध्यापक खिडकीत कधी येऊन उभे राहिले ते समजले नाही. गणेशचे लक्ष खिडकीकडे गेले आणि

.....

१७. वचन

क्षेत्र : भाषाभ्यास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.12 : अध्ययनार्थी भाषेतील विविध बारकावे उदा., शब्दांची पुनरावृत्ती, सर्वनाम, विशेषण, लिंग, वचन इत्यादींविषयी सजग राहून लेखन करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना काही शब्दांची एकवचनी व अनेकवचनी रूपे विचारावीत व विद्यार्थ्यांचे पूर्वज्ञान जागृत करावे. उदा., : नदी - नद्या, झाड - झाडे, फळे - फळ

सक्षम बनूया

- एकवचनी व अनेकवचनी शब्दांचा वाक्यात वापर करून त्यामध्ये क्रियापदात कसा बदल होतो ते शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांच्या लक्षात आणून द्यावे.
उदा., मी झाड पाहिले. मी झाडे पाहिली.
- काही शब्दांचे एकवचनी व अनेकवचनी रूप समान असते हे शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना स्पष्ट करावे.
उदा., पक्षी - पक्षी
- शब्दांचे एकवचनी व अनेकवचनी रूप समान असले, तरी क्रियापदात बदल होतो हे शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना लक्षात आणून द्यावे. उदा., झाडावर पक्षी बसला. झाडावर पक्षी बसले.

१८. शब्दसंपत्ती

क्षेत्र : लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.11 : स्तरानुसार इतर विषय, व्यवसाय, कला, इ. मध्ये (उदा., गणित, विज्ञान, सामा. अभ्यास, नृत्यकला, चिकित्सा) वापरला जाणारा शब्दसंग्रह समजून घेतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांकडून पुढे दिलेली अक्षरे जुळवून शब्द तयार करून घ्यावेत व ते कोणत्या व्यवसायाशी निगडित आहेत ते विचारावे.

- १) ष, ध, औ : २) ळ्या, गो :
- ३) खा, वा, द, ना : ४) न, इं, जे, कश :
- ५) कट, डॉ, र :

सक्षम बनूया

- वेगवेगळ्या व्यवसायांशी व विषयांशी संबंधित भाषा ही वेगळी असते याची उदाहरणे देऊन विद्यार्थ्यांशी चर्चा करावी.
- शिक्षकांनी विविध व्यवसायांतील व विषयांतील नियमित वापरल्या जाणाऱ्या शब्दांची यादी विद्यार्थ्यांकडून करून घ्यावी.

- उदा., विज्ञान : कार्य, ऊर्जा, बल,
- भूगोल : भूरूपे, नकाशा वाचन, आकाश निरीक्षण,
- चित्रकला :
- शेती :
- इतिहास :
- गणित :

सराव करूया

- शेजारील चित्रे पाहा व त्या चित्रांशी संबंधित व्यवसायात वापरल्या जाणाऱ्या शब्दांची यादी कर.

- उदा., बँक - रुपये, पासबुक, बचत, व्याज.
-
-
-
-
-

कल्पक होऊया

- 'अँ' व 'ऑ' या स्वरांपासून तयार झालेले इंग्रजी शब्द जे मराठीत सहजतेने वापरले जातात ते शोध. त्या शब्दांचा वापर करून वाक्य तयार कर व लिही.

.....

.....

.....

दिवस - १९

१९. कल्पनाविस्तार

क्षेत्र : लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.14 : अध्ययनार्थी विशिष्ट परिस्थिती आणि उद्दिष्ट (विविध प्रकारच्या फलकांवर लावल्या जाणाऱ्या सूचना, सामानाची सूची, कविता, गोष्टी, पत्र इ.) लक्षात घेऊन लेखन करतात.

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - मराठी : ३१

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी पुढील प्रसंगी विद्यार्थ्यांना काय वाटेल व अशा वेळी ते काय करतील ते २-३ वाक्यांत लिहिण्यास सांगावे.

१) आई अचानक आजारी पडली असता.
.....
.....

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना एखाद्या घटनेबाबत कल्पना करण्यासाठी व लिहिण्यासाठी पुढील मुद्दे सांगावेत.
अ) स्वतः त्या घटनेत तुम्ही सहभागी आहात ही कल्पना करून मनात विचार आणणे/करणे.
ब) ती घटना स्वतः अनुभवत आहात किंवा अनुभवली आहे हा विचार मनात आणणे.
क) ती घटना डोळ्यांसमोर आणणे.
ड) त्या घटनेतील पात्राशी जुळवून घेत त्या पात्रातील नायक आपण स्वतः आहोत हा विचार करून कल्पना करणे.
इ) घटना आपल्या परिसरातच घडत आहे हा विचार करणे.

शिक्षकांनी वरील मुद्द्यांच्या आधारे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करावे व विविध विषयांच्या साहाय्याने विद्यार्थ्यांना कल्पना करण्यास सांगावी व त्याचे वर्गात सादरीकरण करण्यास सांगावे.

उदा., मी पक्षी झालो तर

सराव करूया

- विद्यार्थ्यांनी पुढील विषयावर कल्पना करून लिहावे.

१) मी फळा बोलतोय :
.....
.....

२) मी फुलपाखरू झालो तर :
.....
.....

कल्पक होऊया

- 'मी शिक्षक झालो/झाले तर...' या विषयावर तुझे विचार लिही.

.....

.....

.....

.....

.....

दिवस - २०

२०. विनोद

क्षेत्र : मौखिक भाषा विकास व लेखन

अध्ययन निष्पत्ती :

04.01.06 : अध्ययनार्थी वाचलेला मजकूर आणि दैनंदिन अनुभव यांची सांगड घालून त्यातून निर्माण झालेल्या संवेदना आणि विचार तोंडी आणि लेखी स्वरूपात व्यक्त करतात.

पूर्वज्ञान जागृत करूया

- शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना पुढील उदाहरणाप्रमाणे विनोदी संवाद वाचायला द्यावेत. विद्यार्थ्यांना त्यातील विनोद समजला आहे, की नाही हे पाहण्यासाठी शिक्षकांनी प्रश्न विचारावेत.

वाचू आणि हसू

पेशंट : डॉक्टर, माझ वजन खूप वाढतंय, त्यामुळे माझी तब्येत ठीक राहत नाही.

डॉक्टर : तब्येत चांगली राहण्यासाठी रोज व्यायाम करा. मैदानी खेळ खेळा.

पेशंट : मैदानी खेळ तर मी रोज खेळतो. फुटबॉल, टेनिस, क्रिकेटदेखील खेळतो.

डॉक्टर : किती वेळ खेळता ?

पेशंट : मोबाईलची बॅटरी संपेपर्यंत.

१) हा संवाद कोणामध्ये चालू आहे?

.....

२) रुग्ण कोणत्या कारणासाठी डॉक्टरांकडे आला आहे?

.....

३) पेशंट खेळ खेळत असूनही त्याचे वजन कमी का होत नव्हते?

.....

सक्षम बनूया

- शिक्षकांनी वरील प्रकारचे विविध विनोद विद्यार्थ्यांना आवाजातील योग्य चढ-उतारासह वाचून दाखवावे. शिक्षकांनी विनोद निवडताना विद्यार्थ्यांच्या वयाचा विचार करून निवडावेत. वाचलेला विनोद विद्यार्थ्यांना समजून सांगावा. विनोदी लेखन वाचल्याने आपल्या चेहऱ्यावर हास्याचे भाव येतात तसेच आपले मनोरंजन होते व आपल्याला आनंद मिळतो हे विद्यार्थ्यांना सांगावे. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना पुरेसे विनोदी बालसाहित्य वाचनासाठी उपलब्ध करून द्यावे.

सराव करूया

- विद्यार्थ्यांनी ३-४ विद्यार्थ्यांचे गट करावे व इयत्ता ४थी च्या भाषेच्या पाठ्यपुस्तकातील पान क्र. २१, ४५, ८१ वरील विनोदी लेखन वाचावे.
- तुझ्यासोबत घडलेला एखादा विनोदी प्रसंग पुढे लिही.

.....
.....
.....
.....
.....

कल्पक होऊया

- विद्यार्थ्यांनी वर्तमानपत्रात येणारी विनोदाची कात्रणे कापून वहीत चिकटवावीत.
- एखादा विनोद तुझ्या कल्पनेने तयार कर व वहीत लिही.

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - इंग्रजी

INDEX

Day	Title of the Activity/Content/Unit	Corresponding Learning Outcomes	Page No.
01	Guessing Game	04.17.02	36
02	Magic of Loud Reading	04.17.12	38
03	Read with Fun	04.17.14, 05.17.05	39
04	Speaking Time	04.17.17	41
05	Let's Talk	04.17.17	43
06	Word Building	04.17.09	44
07	Word Game	04.17.09	45
08	Describing Things-1	04.17.23, 05.17.23	47
09	Describing Things-2	04.17.23, 05.17.23	49
10	Write Something	04.17.21, 05.17.11	50
11	Fun with Riddles	04.17.08	52
12	It's Fun Time	04.17.08	53
13	Map Reading	04.17.18, 05.17.15	54
14	Using Dictionary	04.17.10, 05.17.10	56
15	Think Logically	05.17.08	57
16	Appreciation	05.17.13	59
17	Creativity	05.17.17	60
18	Dictation	04.17.11, 05.17.09	62
19	Role Play	05.17.18, 05.17.21	64
20	Action Time	04.17.04, 05.17.18, 05.17.21	65

1. Guessing Game

Learning Outcome :

04.17.02. : Guesses the meaning of words, phrases and sentences from the context.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher shows picture and tells the names.
- 2) Students see the pictures and listen carefully.
- 3) Teacher uses different useful phrases and sentences.
e.g. Mango,
A green mango,
That is a green mango.
- 4) Students listen carefully and try to guess the meaning.
- 5) Teacher shows picture and students tell their names and describe them.
e.g. Tree,
A tall tree,
That is a tall tree
- 6) Students read action words, guess the meaning and act.

Solved/Demo Activity :

- Teacher tells English words for the given pictures.

- Teacher describes the picture with the help of different phrases and sentences.
- Students listen carefully and try to guess the meaning.

- 1) Tree,
A big tree,
This is a big tree.
- 2) Bird,
A little bird,
It is a little bird.

Practice :

- **Read, guess and act.**

➤ Teacher makes a few chits of action words and asks student to pick up a chit, read it and act accordingly.

e.g.

Jump Cry Write Clap
Run Read Dance Laugh

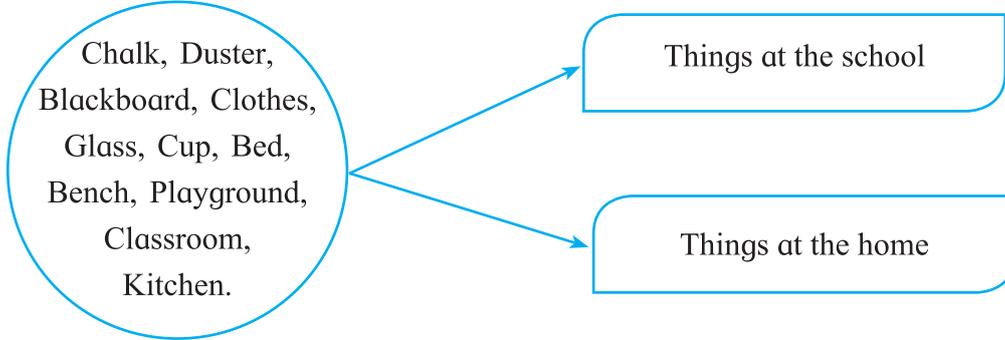
- **Match the sentences with proper picture.**

A		B
		The boy is watching mobile.
		The hen is running.
		The boy is playing cricket.
		The girl is drinking water.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Read the words and classify them into two categories given below.

Day - 02

2. Magic of Loud Reading

Learning Outcome :

04.17.12 : Uses punctuation marks appropriately in reading aloud with intonation and pauses such as question marks, comma and full stop.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher shows slides/flash cards/texts having punctuation marks in it and reads it with proper pauses and intonation.
- 2) Students see the slides/flash cards/texts, listen carefully and try to understand the pauses and intonation.
- 3) Teacher introduces punctuation marks with the help of sentence and asks student to repeat.
- 4) Students repeat the sentence with proper pauses and intonation.
- 5) Students understand the punctuation marks.
- 6) Students read aloud with proper intonation and pauses.

Solved/Demo Activity :

- Teacher reads out the following paragraph with proper intonation and pauses.

Once there was a woodcutter. While cutting the wood from a tree, he lost his axe. He said, "Oh no! What shall I do?" Suddenly, an angle appeared next to him. She promised him that she would bring his axe back.

Students see the text and listen carefully.

- Now teacher introduces the different punctuation marks with the help of various examples and he/she asks student to repeat after him.
 - 1) **Full Stop** : I went to home. I had my dinner. I slept. (Students repeat after the teacher.)
 - 2) **Comma** : Anil, Shreya, Nitin and Suraj were playing cricket. Rahul, their best friend was not with them. Anil said, "Rahul is sick, so he will come to play."
 - 3) **Question mark** : What are you doing?
Where is my pen?
When will you be free?
 - 4) **Exclamation mark** : What a great idea!
That's fantastic!
What a beautiful flower!

Practice :

- **Read the given sentences with proper intonation and pauses.**
 - Why are you running, Dinesh? ➤ I like apple, banana, grapes and watermelon.
 - Oh no! How horrible! ➤ Although Amit is sick, he is going to school.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Read aloud your favourite story with proper intonation and pauses.

Day - 03

3. Read with Fun

Learning Outcomes :

- 04.17.14** : Reads English seen in the surroundings with understanding and reasonable speed on the classroom walls, notice boards, in posters and in advertisements.
- 05.17.05** : Reads for pleasure independently in English storybooks, news items, headlines, advertisements etc. without difficulty and composes short paragraphs.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher displays a poster/ notice board and reads it.
- 2) Students see the poster and listen carefully.
- 3) Teacher asks student to read the text on the classroom wall/in the advertisements.
- 4) Students read the text with proper speed.
- 5) Teacher asks simple question about the text.

Solved/Demo Activity :

- Teacher reads the following text with proper speed and asks student to repeat after him/her.

To Raj,

Wish you all the best for your scholarship examination.

Your friend,
Ram

The Monkey

I saw a monkey
It is on a tree
It has a long tail
It jumps very quickly.

Practice :

- Teacher asks student to read the text in the advertisement with proper speed.

SALE OF GARMENTS

"Highest quality lowest price"

Buy 3 Get 2 Free

Limited period offer,

from 1st March to 5th March

- Read the following text with proper speed.

Books - Our Best Friends

Books

- inform • instruct
- delight • enrich

Your School Library has ten thousand books

*When you are gloomy or lonely
Your best friend is a book!
Don't judge a book by its cover
Read it!*

Reading makes a ready man

*Take a book a day!
Don't Delay*

*Read best
Speak best
Think best*

Make reading a regular habit

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Read English words and text from your surroundings.

4. Speaking Time

Learning Outcome :

04.17.17 : Participates in a conversation and speaks briefly on a familiar topic.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher asks question and begins a simple familiar conversation.
- 2) Students listen carefully and answer the questions.
- 3) Students participate in the conversation.
- 4) Students respond to the questions and speak on familiar topics.
- 5) Teacher monitors and supports learning.

Solved/Demo Activity :

- Teacher demonstrates the activity with the help of a student.
- Teacher chats with a student.
- Teacher asks question from the activity.

Example : *Teacher : Raju, What's your favorite dish ?*
Raju : 'Puran-poli'.

Chit- chat

What's your favourite fruit?

Who is your favourite actor?

Who is your best friend?

What are you good at?

Practice :

- The teacher shows a familiar picture and asks some question.

- What do you see in this picture?
 - How many are there?
 -?
- (Teacher asks question.
Teacher writes response on the board.
Teacher motivates student to speak.)

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Teacher asks student to take an interview of their best friend by using following questions.

You	Your friend
What is your name?
Where do you live?
What is your school name?
How do you go to school?
Which subject do you like most?

5. Let's Talk

Learning Outcome :

04.17.17 : Participates in a conversation and speaks briefly on a familiar topic.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher asks questions and begins a simple familiar conversation.
- 2) Students listen carefully and answer the questions.
- 3) Students participate in conversation.
- 4) Students respond to the questions and speak on familiar topics.
- 5) Teacher monitors and supports learning.

Solved/Demo Activity :

Activity 1

- Teacher shows a demo activity with the help of students.

➤ Teacher : What is your name?

Student : I am .

➤ Teacher : How old are you?

Student : I amyears old.

➤ Teacher : Where do you live?

Student : I live at .

➤ Teacher : What are your hobbies?

Student : My hobbies are playing ,..... ,.....etc.

Activity 2

- Teacher divides student into pairs and asks them to perform the conversation.

➤ Student 1: What is your name?

Student 2: I am .

➤ Student 1: How old are you?

Student 2: I am years old.

➤ Student 1: Where do you live?

Student 2: I live at

➤ Student 1: What are your hobbies?

Student 2: My hobbies are playing ,..... ,.....etc.

Practice :

- Teacher motivates student to speak on the following familiar topics.
 - My favourite game.
 - In the zoo.
 - In the park.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Discuss on a familiar topic with your friends/family members.

Day - 06

6. Word Building

Learning Outcome :

04.17.09 : Solves simple crossword puzzles, word building, builds word chain, etc.

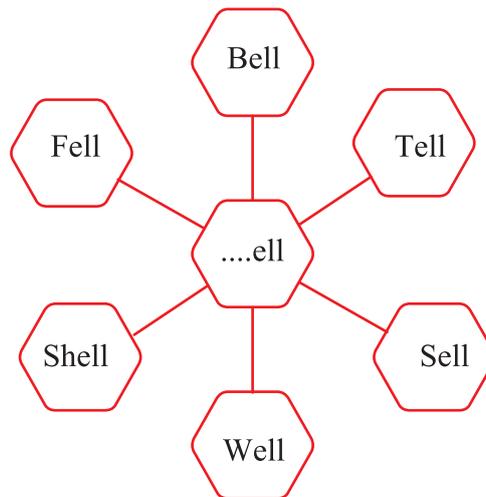
Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher introduces word building.
e.g. meet, feet, sheet, sweet, etc.
- 2) Students learn new words and word building.
- 3) Teacher introduces the crossword puzzles.
- 4) Students understand the crossword puzzles.

Solved/Demo Activity :

Activity 1 : Teacher draws a 'word web' on the board and presents a demo with the help of students.

- 3) Teacher motivates student to participate in the activity.
- 4) Students participate in the activity and guess the words correctly.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shows the given picture one by one and asks student to identify the actions.

Students identify the action words.

Singing

.....

.....

.....

- Teacher asks student to complete the sentence.

➤ Abhishek likes very much. (use different flashcards)

➤ Riya likes to play with a (use different flashcards)

➤ I like to eat (use a picture)

Teacher solves the following puzzle with the help of students.

	koob		ckae
	drmu		dcku
	forg			

Practice :

- Make meaningful words using following grids.

b	s	n
m	e	t
h	g	l

e.g. net,

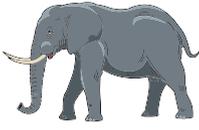
.....

.....

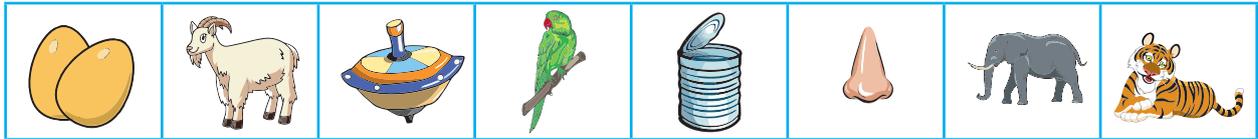
.....

- Match the words with pictures.

A	Elephant	Cat	Tree	Sparrow
B				

- Identify the following pictures.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Find different colour names in the chart.

Word Search : Colours

B	X	H	P	B	L	A	C	K
B	G	O	I	E	F	W	F	I
N	Y	Q	N	P	D	H	A	Q
Q	G	T	K	G	R	E	E	N
W	H	I	T	E	B	L	U	E
O	R	A	N	G	E	G	U	X
U	B	L	Y	E	L	L	O	W
K	X	M	G	Z	P	D	R	R
B	R	O	W	N	T	R	E	D

BLACK PINK
 BLUE RED
 BROWN WHITE
 GREEN YELLOW
 ORANGE

- Make your own simple word puzzles.

Day - 08

8. Describing Things-1

Learning Outcomes :

04.17.23 : Describes things, pictures, events etc. in English using simple and short sentences.

05.17.23 : Writes a description of a given process.

Learning Activity/Experience :

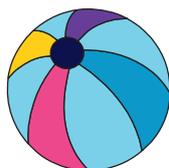
- Teacher shows few pictures, things etc.
- Students observe the pictures, things carefully.

- 3) Teacher demonstrates how to describe the things, pictures, events etc. in sentences.
- 4) Students listen carefully and understand how to describe the things in sentences.
- 5) Teacher motivates students to describe familiar things by asking questions.
- 6) Teacher monitors and helps student to learn.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shows few pictures and describes it in sentence.

This is a ball.
 This is a colourful ball.
 This is a big ball.
 The ball is new.
 The ball is round in shape.

This is a tree.
 This is a tall tree.
 This is a beautiful tree.

Practice :

- Use the given words to describe.
 e.g. Peacock.- Peacock is a beautiful bird.
 It is very attractive.
- Teacher monitors and helps to describe.

Tea :

Ice cream :

Car :

Parrot :

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Describe the different things from your surroundings. Write the description in your notebook.
 e.g. Building : This is a building. The building is tall

9. Describing Things-2

Learning Outcomes :

04.17.23 : Describes things, pictures, events etc. in English using simple and short sentences.

05.17.23 : Writes a description of a given process.

Learning Activity/Experience :

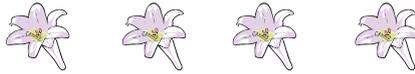
- 1) Teacher shows few pictures, things, etc.
- 2) Students observe the pictures, things carefully.
- 3) Teacher demonstrates how to describe the things, pictures, events etc.
- 4) Students listen carefully and understand how to describe.
- 5) Teacher motivates student to describe familiar things by asking questions.
- 6) Teacher monitors and helps student to learn.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shows the following chart and describes different objects with the help of students.
- Students observe the chart and answer the questions.

Sr. No.	Flower	Number
1)	rose	
2)	lily	
3)	lotus	

1) Which flowers are there in this chart?

.....

2) How many roses are there in this chart?

.....

3) What is the colour of lotus?

.....

4) The roses are (beautiful/fresh/attractive/.....)

Practice :

- Look at the chart and answer the questions.

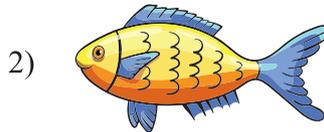
Sr. No.	Fruit	Number
1)	jack-fruit	
2)	apples	
3)	mangoes	
4)	papayas	

- 1) Which fruit is the biggest?
.....
- 2) Which fruits have red colour?
.....
- 3) What is the colour of Papaya?
.....
- 4) Who is the king of all fruits?
.....
- 5) Which fruits are more in number?
.....

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Describe the following pictures in your own words.

Day - 10

10. Write Something

Learning Outcomes :

04.17.21 : Writes a continuous and meaningful passage.

05.17.11 : Writes paragraphs in English from verbal, visual clues with proper punctuation marks. Writes a continuous and meaningful passage.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher shows few pictures and writes a continuous and meaningful passage.
- 2) Students observe the picture and read the passage.

- 3) Teacher shows a sample passage and reads it aloud.
- 4) Teacher motivates student to write.
- 5) Students write a continuous and meaningful passage.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shows a picture of a school.

Teacher writes few sentences about 'My School'.

This is my school.

There are classrooms in my school.

There is a big playground in my school.

Mr./Mrs. is our class teacher.

Practice :

- Complete the following sentences with the proper words and write a continuous and meaningful passage.

1) About Myself

I am

I have a

I have *(Write the names of different things)*

My favourite pet is

(any pet)

My favourite is

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Write continuous and meaningful 3-4 sentences about 'your family'.

.....

.....

.....

.....

Day - 11

11. Fun with Riddles

Learning Outcomes :

04.17.08. : Tells/shares jokes and riddles in English for entertainment

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher begins the activity with a demo. (Described below in Solved/Demo)
- 2) Teacher reads a riddle aloud and students guess the answer.
- 3) Teacher gives more clues if necessary.
- 4) Teacher asks students to prepare their own riddles.
- 5) Students share their riddles one by one to class and others answer the riddles.
- 4) Teacher monitors and supports learning.

Solved/Demo Activity :

- **Teacher shows a riddle card and asks student to read it aloud.**

*I am round and I go up and down
You can throw me and you can catch me.
Please be careful with me near the windows.
Who am I?*

Student : Ball.

Teacher : Very good. Now one more riddle

*It flies in the air, but it's not a bird
People travel in it miles away.
What is it?*

Student : Aeroplane.

Teacher : Excellent! Now let's solve another interesting riddle

*I am a wild animal.
I have two big ears and a short tail.
Who am I?*

Students :

Teacher : Well done! Now it's your time to create your own riddles.

Practice :

- Teacher makes pair and gives picture card and asks student to prepare an appropriate riddle for the respective picture card.
- Students prepare the riddles and share it with the class.
- Teacher makes pairs and guide them to conduct the activity with their partners.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

Guessing game :

- Teacher makes two group of students and organises 'Guessing game' competition.
- Teacher gives a word to a representative of the first group. He/ She describes the word and gives clues about it. His/her group members try to guess the correct word. (Vice versa)
- Every group will be given five chances each. The group with more correctly guessed words will be the winner.

Day - 12

12. It's Fun Time

Learning Outcomes :

04.17.08 : Tells/shares jokes and riddles in English for entertainment.

Learning Activity/Experience : (Jokes)

- 1) Teacher begins the activity with a demo.
- 2) Teacher tells a joke.
- 3) Students listen the joke, understand and enjoy.
- 4) Teacher asks student to prepare their own jokes.
- 5) Students share their jokes with the class.
- 6) Teacher monitors and supports activity.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shares jokes.
e.g.

It was oral examination in the standard 2. The class teacher asked Tom, “Can you tell me a name of an animal that begins with letter ‘E’? Tom replied, “Elephant.” Teacher asked him again to tell a name of an animal that begins with letter ‘T’. Tom replied, “Two elephants.”

Teacher asked him the same question. Tom replied, “Ten elephants.” Annoyed teacher asked him name of an animal that begins with letter ‘M’. Tom replied, “Mother elephant.” The angry teacher repeated the same question. Cool Tom replied, “May be an elephant.”

Why did a baby girl throw butter on the window?

*Because she wanted to see **Butter-fly**.*

Students listen, understand and enjoy the jokes.

Practice :

- Teacher asks student to share their known jokes.
- Teacher makes pair of students and ask them to prepare jokes.
- Teacher asks the student to share their jokes with the class.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Make a collection of different jokes and arrange a competition. Student with maximum number of jokes will be the winner.

Day - 13

13. Map Reading

Learning Outcomes :

04.17.18 : Reads and understands map and graphics

05.17.15 : Reads understands maps, charts and other graphics.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher shows a map.
- 2) Students observe the map and graphics.
- 3) Teacher introduces different useful concepts regarding map reading.

- 4) e.g. up, down, right, left, east, west, south, north, near, behind, in front of, next to, straight, corner, etc.
- 5) Students understand the concepts and their use in map reading.

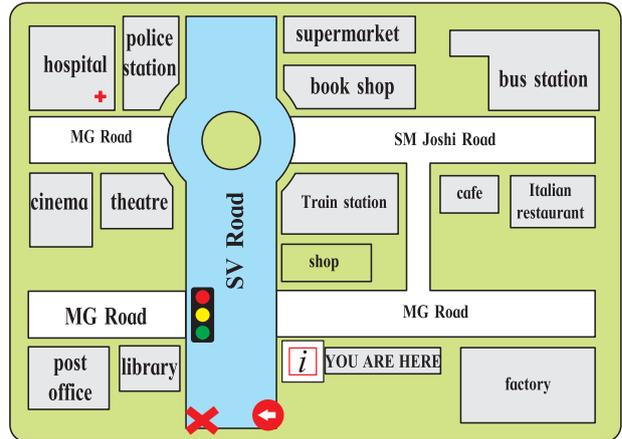

Solved/Demo Activity :

- **Teacher conducts an activity about ‘Map reading’.**

- 1) Teacher asks the student to form pairs and play the game.
- 2) Teacher instructs student as follows :

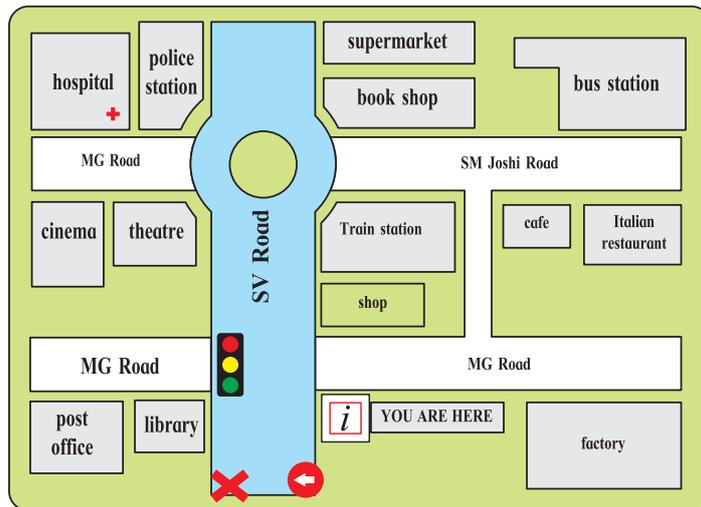
- Work in pairs.
- Look at the map below.
- Imagine you have a treasure, which you want to hide.
- Hide it somewhere in the map below.
- Don't tell the place to your partner directly.
- Help your partner to reach the treasure by giving him clues.

e.g. Go straight, Turn right, Turn left,

Practice :

- Look at the following map carefully. Imagine that you are in front of the post office and you will have to reach the book shop. How will you get there?

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Draw a map of your village.
Play ‘Treasure hunt’ game with your friends/siblings.

14. Using Dictionary

Learning Outcomes :

04.17.10 : Reads and finds the meaning of new words from a dictionary for reference. Looks up the spelling of words from a dictionary.

05.17.10 : Uses various dictionaries, other reference materials for reference. Finds meaning of new words from a dictionary. Looks up spelling of words in a standard dictionary.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher explains the alphabetical order.
- 2) Students understand the alphabetical order.
- 3) Teacher reads a few words explains how to find their meanings in a dictionary.
e.g. Neighbour,(any word)
- 4) Students listen carefully and understand.
- 5) Teacher asks student to read a word and motivate students to find its meaning in the dictionary.
- 6) Students read words and find its meaning in the dictionary.
- 7) Teacher shows a chart of words and asks students to find out the words in the dictionary along with their meaning.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shows following words on flashcards or writes on the board.

Reward

Tusk

Churn

Adventure

Eco-friendly

Spring

- Teacher reads the words and explains how to find their meaning one by one.
- Teacher writes word and asks student to find its meaning in the dictionary.

Practice :

- Read the words given in the chart and find their meanings in the dictionary.

<i>Nest</i>	<i>Show</i>	<i>Road</i>	<i>Butter</i>
<i>Puzzle</i>	<i>Shout</i>	<i>Cave</i>	<i>Bowl</i>
<i>Fetch</i>	<i>Pill</i>	<i>Surprise</i>	<i>Wish</i>

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Arrange the words in alphabetical order.
 - Sky, Inside, Fox, Cock.
 - Butter, Ball, Buy, Best.
 - Chilly, Oil, Onion, Ice.

Day - 15

15. Think Logically

Learning Outcome :

05.17.08 : Reads silently with comprehension. Writes event in logical order.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher reads a story/an event.
- 2) Students listen carefully and try to understand.
- 3) Teacher explains the event and their orders.
- 4) Students understand the orders.
- 5) Teacher motivates student to read silently and arrange the events in a logical order
- 6) Students read silently and arrange the events in a logical order.

Solved/Demo Activity :

- **Teacher reads the following paragraph with proper intonation and pronunciation.**

A visit to the Zoo

Today our class teacher took us to the zoo at 10:00 AM. We went to the zoo by bus. We entered the zoo through a large gate. Our teacher guided us. We saw a lion inside a cage. Then we saw tigers, bears and other wild animals. At last we went to the Snake Park. Then we came back to the school at 4:00 PM.

- **Teacher writes few events from the above paragraph in a random order and rearrange them with the help of students.**
 - We went to the Snake Park.
 - We entered the Zoo through a large gate.
 - We came back to the school.
 - We went to the Zoo by bus.

Practice :

- **Read the following story silently.**

Once there was a crow. He was very thirsty. He found a pot, but there was a little water in the pot. He had an idea. He picked up stones one by one and dropped it into the water. Then he drank water and flew away happily.

- **Rearrange the following events in the proper order.**

- The crow found a pot.
- The crow drank water.
- A crow was very thirsty.
- The crow flew away happily.

-
-
-
-

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- **Read the following daily routine activities silently and rewrite them in the proper sequence.**

- I go to school.
- I wake up.
- I take a bath.
- I have breakfast.
- I brush my teeth.

-
-
-
-
-

16. Appreciation

Learning Outcome :

05.07.13 : Appreciates either verbally, in writing, the variety of food, dress, customs, and festivals are read/ heard in his/her day to day life in storybooks.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher shows few pictures of food items, dresses, customs and festivals.
- 2) Teacher describes the picture/appreciates it with the help of proper adjectives.
- 3) Students see the pictures and listens carefully.
- 4) Students understand how to appreciate.

Solved/Demo Activity :

- **Teacher shows a picture of a food item and says,**

I had my breakfast. It was delicious.

I had my breakfast. It was tasty.

I had my breakfast. It was mouth watering.

Teacher shows a picture of a dress and says,

This dress is beautiful.

This dress is very nice.

This dress is

Teacher shows a picture of 'Diwali' festival and says,

Diwali is a joyful festival.

Diwali is a great festival.

Diwali is a festival.

Practice :

- **Appreciate the following things with proper words.**

1) Ice cream :

..... Ice cream.

..... Ice cream.

2) Saree :

..... saree.

..... Saree.

3) Holi :

..... Holi

..... Holi.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Write names of your favourite food items and appreciate them using proper words phrases/ sentences.
- Write the name of your favourite festival and describe using proper words/phrases/sentences.

Day - 17

17. Creativity

Learning Outcomes :

05.17.17 : Attempts to write poem, stories creatively.

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher asks student to share their favourite poems/stories.
- 2) Students share their favourite poems/stories.
- 3) Teacher asks student to tell various pairs of rhyming words.
- 4) Students share different pairs of rhyming words.
e.g. name – same, sing-wing.....
- 5) Teacher creates a poem using different pairs of rhyming words with the help of students.
- 6) Students participate and learn to create a poem.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shows a demo that how to make a poem by using rhyming words and short sentences.

There is a mouse
In my

I saw a boy
he had a

I have a ball,
But it is too
I have a cat,
But it is too

Three cats saw a rat
And the rat was
The cats chased the rat
And the rat hid under the

- Teacher sings the following poem with proper stress and intonation pattern.

Everybody has a Name
*Everybody has a name,
 Some are different,
 Some are, (same)
 Some are short,
 Some are, (long)
 All are right,
 None are, (wrong)*

Practice :

- Read the given words and make meaningful short sentences by using them.

Garden	Birds	Plants	Flower
Grow	Bloom	Nest	Rain
Grass	Bee	Bud	Green
Rose	Mother	Care	Me

- Observe the picture and try to compose poem.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Imagine that you are in a fun fair and complete the following poem with your ideas.

*At the funfair
I see spider,
One ant speaks,
Let's do reminder,
Climb on slide,*

.....
.....
.....
.....

- Write a poem about 'My school'

.....
.....
.....
.....
.....

Day - 18

18. Dictation

Learning Outcomes :

04.17.11 : Listens to words/sentences and writes them down.

05.17.09 : Writes dictation of words, phrases and sentences for different purpose such as lists, paragraphs, dialogues etc.

Learning Activity/Experience :

- Teacher reads out words one by one and asks student to listen the words carefully and write them down in their notebooks.
e.g. School, Class, Fruit.....
- Students listen the words carefully and write them down one by one.

- 3) Teacher reads out different phrases one by one and asks student to listen carefully and write them down in their notebooks.
e.g. On the table, Climbing a hill,.....
- 4) Students listen the phrases carefully and write them down one by one.
- 5) Teacher reads out short sentences one by one and asks students to listen carefully and write them down in their notebooks.
e.g. The ball is on the table. , I go to school by bus. ,
- 6) Students listen the sentences carefully and write them down one by one.

Solved/Demo Activity :

- Teacher reads out words one by one and asks student to listen the words carefully and write them down in their notebooks.

<i>Word</i>	<i>Simple</i>	<i>Fruit</i>	<i>School</i>
<i>Flower</i>	<i>Table</i>	<i>Friend</i>	<i>Neighbour</i>
<i>Ground</i>	<i>Office</i>	<i>On</i>	<i>Beautiful</i>
<i>Slowly</i>	<i>Board</i>	<i>Student</i>	<i>Teacher</i>

- Teacher reads out different phrases one by one and asks student to listen carefully and write them down in their notebooks.

<i>On the table</i>	<i>Climbing the hill</i>	<i>To the market</i>
<i>In the classroom</i>	<i>Nice flower</i>	<i>Behind the tree</i>
<i>Under the chair</i>	<i>With my friend</i>	<i>Good night</i>
<i>I am sorry</i>	<i>Nice to meet you</i>	<i>Take care</i>

Practice :

- **Pair work :** Make pair of students and ask each pair to-
 - Make a list of vegetables.
 - Make a list of food items.
 - Write the names of the things you see in surroundings.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Write five lines about 'In my classroom'.

19. Role Play

Learning Outcomes :

05.17.18 : Enjoys short skits and plays.

05.17.21 : Participates in skits and playlets with interest

Learning Activity/Experience :

- 1) Teacher plays a video of a role play skit, 'At the shop'.
You Tube link : <https://youtu.be/3GfjtKLQBq4>
- 2) Students watch and listen carefully.
- 3) Teacher conducts the same demo with the help of students.
- 4) Teacher motivates student to participate in a role play.
- 5) Students perform role play.

Solved/Demo Activity :

- **Teacher shows a demo with the help of students.**

At a shop

Customer A : Good morning, Uncle. (Afternoon/Evening)

Shopkeeper : Good morning. How are you?

Customer A : I am fine.

Shopkeeper : What do you want?

Customer A : I want a pencil, an eraser and a sharpner. (*different stationary items*)

Shopkeeper : Take this.

Customer A : How much it costs?

Shopkeeper : 6 Rupees only.

Customer A : But I have 10 Rupees.

Shopkeeper : Give me 10 Rupees. I will give you 4 Rupees back.

Customer A : Ok, take this. Thank you Uncle.

Shopkeeper : You are welcome.

Practice :

- Teacher makes pair of students and asks them to perform the role play.
- Read the following conversation between a teacher and a student carefully and perform a role play using their conversation.

Mayur : May I come in Sir?

Teacher : Yes. Why are you late today, Mayur?

- Mayur : I'm sorry sir, but I had a headache in the morning. I visited our family doctor, that's why I got late.
- Teacher : Oh! I see. How are you feeling now?
- Mayur : Sir, I'm feeling better now.
- Teacher : Good, Take your seat.
- Mayur : Thank you sir.

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Teacher makes few chits of words named Mother, Father, Daughter and Son. Teacher asks to pick up chits and asks to enact the discussion about 'Holiday planning.'
- Teacher asks student to prepare their own skits (short skits) for the given theme.
- 1) At the market. 2) At a shop.

Day - 20

20. Action Time

Learning Outcomes :

- 04.17.04** : Participates and enacts in role play, short skits, play lets with interest.
- 05.17.18** : Enjoys short skits and plays.
- 05.17.21** : Participates in skits and playlets with interest

Learning Activity/Experience :

- Teacher tells a background story.
- Teacher shows a short familiar video clip of a cartoon.
- You Tube Link : <https://youtu.be/TTx8xbqyKDw>
- Students see the video and understand the story.
- Teacher asks student to recall the characters and their dialogues.
- Teacher assigns roles and helps students to practise their dialogues.

Solved/Demo Activity :

- Teacher shows a short video clip of a role play.
- Students watch and listen carefully.
- Teacher assigns the given roles to the students and motivates them to perform the role play.

Characters : (1) Narrator (2) Mother goat (3) Little goats (4) Wolf (5) Smallest Goat

Narrator : One day, Mother goat had to go out to get some food for her daughters

Mother goat : Don't open the door to anybody. Only to me. Be very Careful with the wolf.

- Narrator** : After their mother left home. The wolf knocked at the door.
- Little goat** : Who is it?
- Wolf** : (Imitating mothers voice) It's me, your mother. Open the door.
- Narrator** : The smallest goat who was very clever said,
- Smallest goat** : Our mother has the sweetest voice. You are the wolf.
- Narrator** : After a while, the wolf knocked again and now his voice was very sweet. But the smallest goat didn't trust him. Opened the door just a little and said,
- Smallest goat** : Show us your paws.
- Narrator** : When the little goats saw the wolf's black paws they closed the door immediately and said,
- Little goat** : You are not our mother. She has white Paws.
- Narrator** : The wolf ran to get some flour to put it on his paws but in his running he fell into the river and started drowning.
- Wolf** : Help me! someone, get me out of here, please! I don't know how to swim.
- Narrator** : Mother goat walking by and said,
- Mother goat** : We will help you, if you promise not to eat us.
- Narrator** : The wolf made a promise. Then mother goat and the little goats threw him a rope until he was out of the water.
- Wolf** : Thank you very much. You saved my life.

Practice :

- Teacher shows video on the various topics such as 'At the cinema hall', 'At the hotel reception desk'... etc. with the sound off.
- Asks to imagine what characters might be saying.
- Forms groups according to their strengths.
- Assigns the roles and gives them time to discuss.
- Asks to prepare dialogues.
- Asks to present a skit.
- Motivates, monitors and supports the students.

PRACTICE

Extension/Parallel Activity/Reinforcement :

- Select and perform plays, skits from 'The Jungle book' and 'Tom and Jerry.'
- Participate and present a short skit in your school's annual day function....

Homework

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - गणित

अनुक्रमणिका

दिवस	घटक	अध्ययन निष्पत्ती क्र.	पृष्ठ क्र.
01	भौमितिक आकृत्या - I	4.71.07, 4.71.08	68
02	भौमितिक आकृत्या - II	4.71.07	70
03	संख्यांचे वाचन व लेखन - I	4.71.01	71
04	संख्यांचे वाचन व लेखन - II	4.71.02	74
05	बेरीज	4.71.01, 4.71.02	77
06	वजाबाकी	4.71.01, 4.71.02	80
07	गुणाकार - I	4.71.03	82
08	गुणाकार - II	4.71.03	84
09	भागाकार	4.71.04	86
10	परिमिती	4.71.12	88
11	क्षेत्रफळ व घडणी	4.71.10	90
12	कालमापन	4.71.16, 4.71.17, 4.71.18	91
13	दिनदर्शिका	4.71.18	93
14	अपूर्णांक : ओळख	4.71.06	95
15	अपूर्णांकाचे वेगवेगळे अर्थ	4.71.06	100
16	पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक	4.71.06	102
17	अपूर्णांकांची तुलना व समूहाच्या संदर्भात अपूर्णांक	4.71.06	104
18	मापन	4.71.13, 4.71.14, 4.71.15	106
19	चित्रालेख	4.71.20	108
20	आकृतिबंध	4.71.19	109

शिक्षकांसाठी सूचना :

- सेतू अभ्यासाचे नियोजन दिवसनिहाय करण्यात आले असून प्रत्येक दिवसात समजून घेऊया, सोडवून पाहूया व सराव करूया या भागांचा समावेश आहे.
- समजून घेऊया या भागाची शिक्षकांनी वर्गात उजळणी अथवा आवश्यकता असल्यास अध्यापन करणे अपेक्षित आहे.
- सोडवून पाहूया आणि सराव करूया हे भाग विद्यार्थी वर्गात किंवा गृहअभ्यास म्हणून पूर्ण करू शकतात.

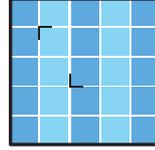
भौमितिक आकृत्या - I

उपघटक : कोन, वर्तुळ

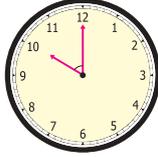
समजून घेऊया

कोन :

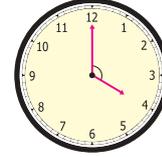
ज्या ठिकाणी दोन रेषा जोडलेल्या दिसतात तेथे **कोन** तयार होतो.

टीपाँय व टाईल्सचे कोपरे, तासकाटा व मिनिटकाटा यांमध्ये दर्शविलेला कोन **काटकोन** आहे.

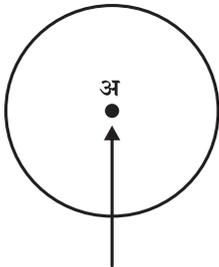

तासकाटा व मिनिटकाटा यांमध्ये दर्शविलेला कोन **लघुकोन** आहे. तो काटकोनापेक्षा लहान आहे.

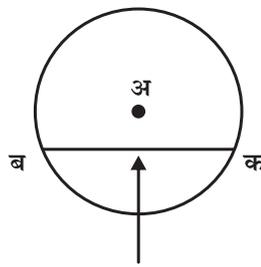

तासकाटा व मिनिटकाटा यांमध्ये दर्शविलेला कोन **विशालकोन** आहे. तो काटकोनापेक्षा मोठा आहे.

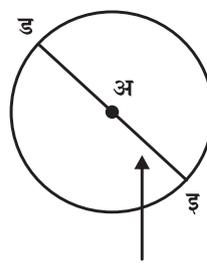
वर्तुळ :

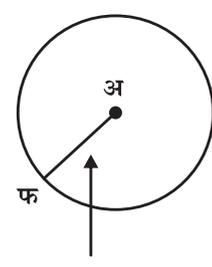
केंद्रबिंदू (अ)

जीवा (बक)

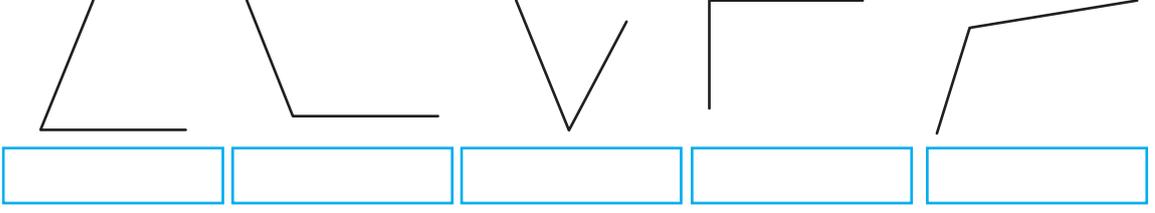
व्यास (डइ)

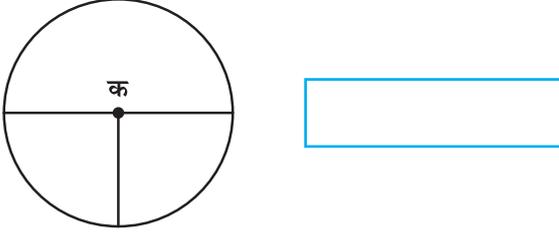
त्रिज्या (अफ)

सोडवून पाहूया

- ❖ खालील आकृत्यांचे निरीक्षण करून चौकटीत काटकोन, लघुकोन किंवा विशालकोन यांपैकी योग्य कोनाचे नाव लिही.

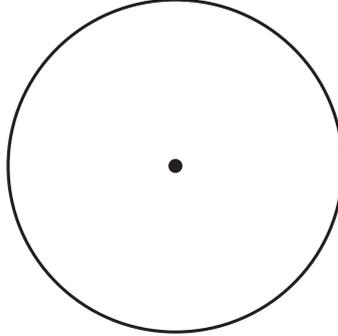

- ❖ खाली दिलेल्या वर्तुळाचे 'क' हे केंद्र असल्यास वर्तुळात किती त्रिज्या दाखविलेल्या आहेत?

सराव करूया

- ❖ तुझ्या परिसरात आढळणाऱ्या विविध आकारांमधील कोन शोध व यादी कर.
- ❖ खालील वर्तुळामध्ये वर्तुळाचे विविध भाग काढ व नावे दे.

- ❖ तुला घरातील कोणकोणत्या वस्तूंमध्ये काटकोन दिसतो, त्या वस्तूंची नावे लिही.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)

भौमितिक आकृत्या - II

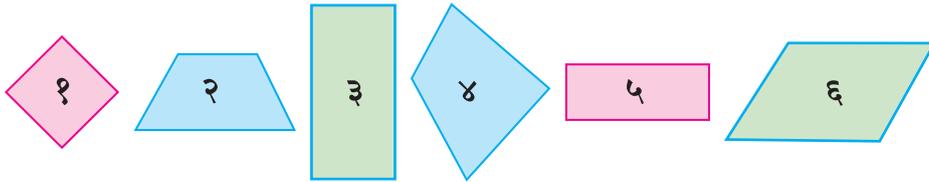
उपघटक : भौमितिक आकृत्यांचे शिरोबिंदू, बाजू व त्यांची नावे

समजून घेऊया

	<p>आयत : आयताच्या समोरासमोरील बाजू समान असून सर्व कोन काटकोन असतात, दिलेल्या आयताचे य, र, ल, व हे शिरोबिंदू असून 'यर', 'रल', 'लव', 'वय' या बाजू आहेत.</p>
	<p>चौरस : चौरसाच्या सर्व बाजू समान असून सर्व कोन काटकोन असतात. दिलेल्या चौरसाचे स, र, ग, म हे शिरोबिंदू असून 'सर', 'रग', 'गम', 'मस' या बाजू आहेत.</p>
	<p>त्रिकोण : त्रिकोणाला तीन कोन व तीन बाजू असतात. दिलेल्या त्रिकोणाचे ड, ई, फ, हे शिरोबिंदू असून 'डई', 'ईफ', 'फड' या बाजू आहेत.</p>

सोडवून पाहूया

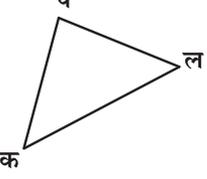
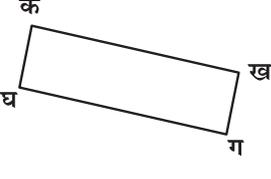
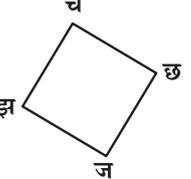
❖ आकृत्यांचे निरीक्षण करून खालील सारणी पूर्ण कर.

	१	२	३	४	५	६
चार बाजू	✓					
चार कोपरे	✓					
समोरासमोरील बाजू समान लांबीच्या	✓					
सर्व बाजू समान लांबीच्या	✓					

सराव करूया

❖ खाली दिलेल्या आकृत्या ओळखून तक्ता पूर्ण कर.

आकृती	आकृतीचे नाव	शिरोबिंदूची नावे	बाजूंची नावे
			
			
			

दिवस - 03

संख्यांचे वाचन व लेखन - I

उपघटक : अक्षरी व अंकी वाचन लेखन, सम-विषम संख्या

समजून घेऊया

दह	ह	श	द	ए
10,000	1,000	100	10	1

7805 ही संख्या आपण सात हजार आठशे पाच अशी वाचतो. चला तर मग पुढील काही संख्यांचे वाचन करूया आणि अक्षरांत किंवा अंकांत लिहूया.

अ.क्र.	संख्या	अक्षरांत लेखन
1)	4,570	चार हजार पाचशे सत्तर
2)	9,562

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - गणित : ७१

अ.क्र.	संख्या	अक्षरांत लेखन
3)		पंधरा हजार आठशे सत्तावन
4)	35,786
5)	6,000
6)		तेरा हजार पाचशे तेवीस
7)		पंचेचाळीस हजार सहाशे त्रेसष्ट

सम-विषम संख्या

- वस्तूंचे दोन-दोन चे गट करून सम किंवा विषम संख्या ओळखता येतात.
- वस्तूंचे दोन-दोन चे गट तयार होत असतील, तर ती संख्या सम आणि दोन-दोन चे गट तयार होत नसतील तर ती संख्या विषम असते.

सोडवून पाहूया

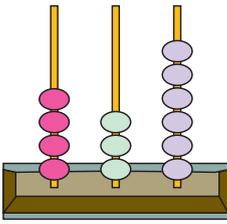
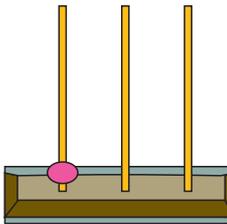
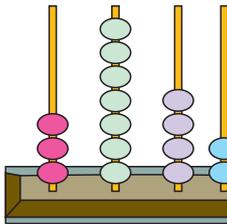
- ❖ सम संख्येच्या एकक स्थानी 0, 2, 4, 6, 8 व विषम संख्येच्या एकक स्थानी 1, 3, 5, 7, 9 हे अंक असतात.

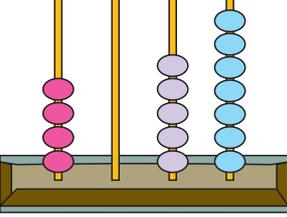
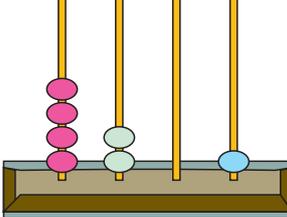
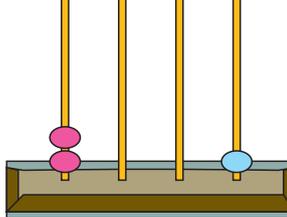
9, 32, 77, 59, 46, 88, 10, 11, 22, 8 या संख्यांचे सम किंवा विषम संख्या असे वर्गीकरण कर.

सम संख्या -

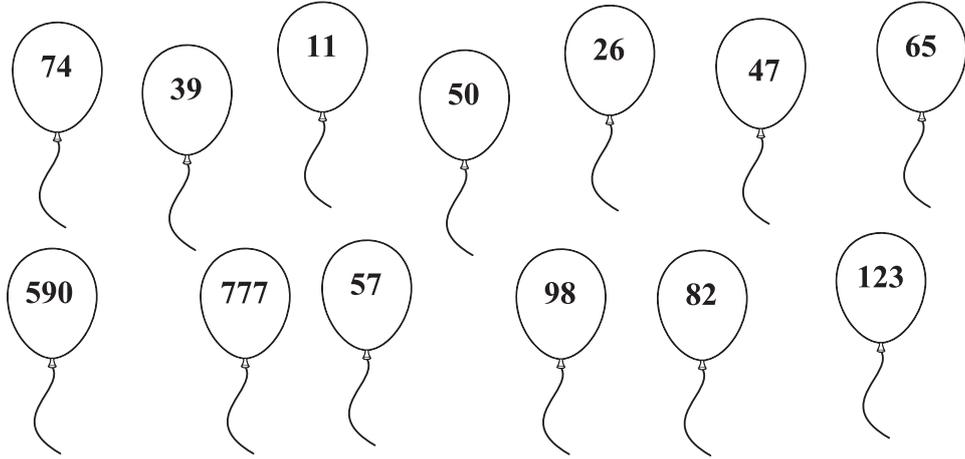
विषम संख्या -

- ❖ मणीतारांचे निरीक्षण करून संख्या अंकांत व अक्षरांत लिही.

 <p>श द ए</p>	 <p>श द ए</p>	 <p>ह श द ए</p>
<p>संख्या : 436</p> <p>चारशे छत्तीस</p>	<p>संख्या :</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>संख्या :</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

 <p>ह श द ए</p>	 <p>ह श द ए</p>	 <p>ह श द ए</p>
<p>संख्या :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>संख्या :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>संख्या :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

❖ सम संख्या असलेले फुगे पिवळ्या रंगाने व विषम संख्या असलेले फुगे लाल रंगाने रंगव.

सराव करूया

❖ खाली दिलेल्या अंकांपासून जास्तीत जास्त चार अंकी संख्या तयार करून लिही व वाच.

4, 5, 2, 7 -

2, 0, 3, 9 -

❖ खालीलपैकी असा गट ओळख की, ज्यात सर्व संख्या सम आहेत आणि त्या गटाचा क्रमांक चौकटीत लिही.

12, 35, 42, 10	11, 21, 31, 41	31, 23, 36, 63	22, 38, 36, 10	
(1)	(2)	(3)	(4)	

❖ संख्या अक्षरांत लिही.

1) 23,870 :

2) 73,269 :

3) 50,074 :

4) 99,979 :

❖ रिकाम्या चौकटीत क्रमवार विषम संख्या लिही.

1				9	
		17			
25					
		41			
			55		
61					71

दिवस - 04

संख्यांचे वाचन व लेखन - II

उपघटक : विस्तारित रूप, चढता उतरता क्रम

समजून घेऊया

❖ 5,798 या संख्येत 5 हजार, 7 शतक, 9 दशक, 8 एकक आहेत.

म्हणून 5,798 चे विस्तारित रूप : $5000 + 700 + 90 + 8$ आहे.

ह	श	द	ए
5	7	9	8

❖ 24,301 चे विस्तारित रूप लिहू.

24,301 म्हणजेच 2 दशहजार, 4 हजार, 3 शतक, 0 दशक, 1 एकक

$24,301 = 20000 + 4000 + 300 + 00 + 1$

दह	ह	श	द	ए
2	4	3	0	1

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - गणित : ७४

सोडवून पाहूया

❖ लगतची मागची संख्या व लगतची पुढची संख्या लिही.

लगतची मागची संख्या	-1	संख्या	$+1$	लगतची पुढची संख्या
5,895		5,896		5,897
		1,989		
		9,754		
		7,000		
		32,231		
		77,824		
		8,002		

❖ खालील संख्या वाच व प्रत्येक अंकाची स्थानिक किंमत लिही.

<p>1) 4,352</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ह</th> <th>श</th> <th>द</th> <th>ए</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>4</td> <td>3</td> <td>5</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>4,000</td> <td>300</td> <td>50</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	ह	श	द	ए	4	3	5	2	4,000	300	50	2	<p>2) 9,876</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ह</th> <th>श</th> <th>द</th> <th>ए</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	ह	श	द	ए								
ह	श	द	ए																						
4	3	5	2																						
4,000	300	50	2																						
ह	श	द	ए																						
<p>3) 1,570</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ह</th> <th>श</th> <th>द</th> <th>ए</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	ह	श	द	ए									<p>4) 6,093</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ह</th> <th>श</th> <th>द</th> <th>ए</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	ह	श	द	ए								
ह	श	द	ए																						
ह	श	द	ए																						
<p>5) 23,718</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>दह</th> <th>ह</th> <th>श</th> <th>द</th> <th>ए</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		दह	ह	श	द	ए																			
दह	ह	श	द	ए																					
<p>6) 45,001</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ह</th> <th>श</th> <th>द</th> <th>ए</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		ह	श	द	ए																				
ह	श	द	ए																						

सराव करूया

❖ खालील संख्या विस्तारित रूपात लिही.

1) $3,401 = \boxed{3,000} + \boxed{400} + \boxed{00} + \boxed{1}$

2) $42,000 = \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{}$

3) $7,325 = \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{}$

4) $85,321 = \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{}$

5) $38,008 = \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{}$

❖ खालील संख्या चढत्या व उतरत्या क्रमाने लिही.

1) 5683 , 3987 , 7626 चढता क्रम - $\boxed{}$ $\boxed{}$ $\boxed{}$

उतरता क्रम - $\boxed{}$ $\boxed{}$ $\boxed{}$

2) 7726 , 3927 , 4899 चढता क्रम - $\boxed{}$ $\boxed{}$ $\boxed{}$

उतरता क्रम - $\boxed{}$ $\boxed{}$ $\boxed{}$

3) 83967 , 37272 , 98762 चढता क्रम - $\boxed{}$ $\boxed{}$ $\boxed{}$

उतरता क्रम - $\boxed{}$ $\boxed{}$ $\boxed{}$

❖ $<$, $>$, $=$ यांपैकी योग्य चिन्ह चौकटीत लिही.

1) $5,934 \boxed{<} 6,275$

2) $7,232 \boxed{\phantom{<}} 7,203$

3) $9,845 \boxed{\phantom{<}} 8,954$

4) $18,632 \boxed{\phantom{<}} 18,632$

5) $78,199 \boxed{\phantom{<}} 78,945$

6) $65,201 \boxed{\phantom{<}} 56,102$

7) $92,000 \boxed{\phantom{<}} 88,999$

8) $51,505 \boxed{\phantom{<}} 51,505$

बेरीज

उपघटक : चार अंकी संख्यांची उभी मांडणी करून बेरीज

समजून घेऊया

- ❖ सुधाला 2456 रुपयांची गॅस शेगडी व 1323 रुपयांचा पंखा खरेदी करायचा असेल, तर तिला एकूण किती रुपये लागतील?

1) कोणती माहिती दिली आहे?	सुधाला 2456 रुपयांची गॅस शेगडी व 1323 रुपयांचा पंखा
2) काय विचारले आहे?	सुधाला एकूण रुपये लागतील
3) कोणती क्रिया करावी लागेल?	बेरीज

ह	श	द	ए

- ❖ खाली दिलेल्या दोन संख्यांची उभी मांडणी करून बेरीज :

उदा. 1 : $897 + 535$

	ह	श	द	ए
हातचा	1	1	1	
		8	9	7
+		5	3	5
	1	①4	①3	①2
उत्तर :	1	4	3	2

उदा. 2 : $2,488 + 3,536$

	ह	श	द	ए
हातचा	1	1	1	
	2	4	8	8
+	3	5	3	6
उत्तर :	6	0	2	4

सोडवून पाहूया

- ❖ बेरीज कर.

1) $752 + 468$

	ह	श	द	ए
+				

2) $1,252 + 875$

	ह	श	द	ए
+				

3) $4,758 + 3694$

ह	श	द	ए

4) $1,975 + 2,108$

ह	श	द	ए

5) $7,203 + 5,819$

दह	ह	श	द	ए

6) $8,765 + 567$

दह	ह	श	द	ए

7) नारळाच्या एका बागेतून 837 नारळ व दुसऱ्या बागेतून 1,600 नारळ काढले, तर एकूण किती नारळ काढले?

ह	श	द	ए

8) आईने दुकानातून 8,322 रुपयांचा मिक्सर व 6,650 रुपयांची गॅसची शेंगडी आणली तर आईने दुकानदाराला एकूण किती रुपये दिले?

दह	ह	श	द	ए

❖ बेरीज कर.

1) सहाशे नऊ + चारशे

2) नव्याण्णव हजार तीन + आठशे पंधरा

3) सतरा हजार दोनशे पाच अधिक सहा
हजार तीनशे

4) नऊशे नव्याण्णव अधिक नऊ हजार नऊशे
नव्याण्णव

सराव करूया

❖ बेरीज कर. $470 + 63 + 230 + 78$

❖ बेरीज कर. $1,157 + 470$

❖ बेरीज कर. $43,238 + 3,002 + 752$

❖ बेरीज कर. $2,709 + 45$

❖ हातचा मनात धरून आडव्या मांडणीने बेरीज कर.

अ) $32,452 + 768$ ब) $50,335 + 168$

❖ आरोग्य तपासणी शिबिरात 1,234 पुरुष, 875 महिला व 88 मुलांची तपासणी करण्यात आली, तर एकूण किती जणांची तपासणी करण्यात आली?

वजाबाकी

उपघटक : चार अंकी व पाच अंकी संख्यांची उभी मांडणी करून वजाबाकी

समजून घेऊया

❖ खाली दिलेल्या दोन संख्यांची उभी मांडणी करून वजाबाकी :

उदा. 1 : मानसीने 2,050 रुपयांतून 585 रुपये खर्च केले तर तिच्याकडे आता किती रुपये शिल्लक आहेत ?

	ह	श	द	ए	
हातचा	1	9	¹⁴ 4	10	
-	2	0	5	0	रु. होते
		5	8	5	रु. खर्च केले
उत्तर :	1	4	6	5	रु. शिल्लक आहेत.

उदा. 2 : 8,327 - 4,579

	ह	श	द	ए	
हातचा	7	¹² 2	¹¹ 1	17	
-	8	3	2	7	
	4	5	7	9	
उत्तर :	3	7	4	8	

सोडवून पाहूया

❖ वजाबाकी कर.

1) 9,888 - 499

ह	श	द	ए
-			

2) 7,456 - 3,897

ह	श	द	ए
-			

3) 4,872 - 1,234

ह	श	द	ए
-			

4) 72,031 - 29,405

ह	श	द	ए
-			

- 5) सोहेलजवळील 5,000 रुपयांपैकी त्याने 2,499 रुपयांची बॅग विकत घेतली तर त्याच्याजवळ आता किती रक्कम शिल्लक असेल ?

ह	श	द	ए

.....
.....
.....

❖ उभ्या मांडणीने वजाबाकी कर.

1) $782 - 663$

2) $6,387 - 3,873$

3) $7,004 - 2,021$

4) $5,331 - 3,762$

5) $8,173 - 4632$

6) $9,745 - 89$

सराव करूया

- ❖ राहुलने 9,870 रुपयांचा फ्रिज व 7,999 रुपयांचा कुलर विकत घेतले, तर कुलरपेक्षा त्याला फ्रिजला किती रुपये अधिक द्यावे लागले?
- ❖ सोनूजवळील 7,860 रुपयांपैकी 415 रुपये शिल्लक राहिले तर तिने एकूण किती रुपयांची खरेदी केली?
- ❖ आडव्या मांडणीने वजाबाकी कर. (1) $7,777 - 3,333$ (2) $4,007 - 15$
- ❖ वहीत उभी मांडणी करून वजाबाकी कर.
(1) $2,117 - 1,127$ (2) $6,500 - 428$ (3) $9,999 - 999$ (4) $1,000 - 99$
- ❖ 7,368 मधून कोणती संख्या वजा केल्यास उत्तर 679 होईल?
- ❖ 3,000 रुपयांतून 1,308 रुपये दोन वेळा वजा केले तर बाकी किती शिल्लक राहिल?
- ❖ 542 बाकी उरेल अशी पाच वजाबाकीची उदाहरणे तयार कर.
- ❖ 0, 5, 8, 9, 6 या अंकापासून लहानात लहान व मोठ्यात मोठी पाच अंकी संख्या तयार करून त्यांची वजाबाकी कर.
- ❖ निवडणुकीत 45,503 लोकांनी मतदान केले. त्यांपैकी 22,633 पुरुष होते व इतर स्त्रिया होत्या, तर मतदान करणाऱ्या स्त्रियांची संख्या किती?
- ❖ गौरवने 90,500 रुपयांना घेतलेली मोटर बाईक 75,300 रुपयांना विकली तर किती कमी रकमेत ती त्याला विकावी लागली?

दिवस - 07

गुणाकार - I

उपघटक : तीन व चार अंकी संख्यांची उभी मांडणी करून गुणाकार

समजून घेऊया

उभी मांडणी :

ह	श	द	ए
0			
	1	2	
	4	3	8
	×	1	3
1	3	1	4
+4	3	8	0
5	6	9	4

हातचा : दशकाने (1 ने) गुणून आलेला.

हातचा : एककाने (3 ने) गुणून आलेला.

438 ला आधी 3 ने गुणून आलेली संख्या.

438 ला 1 ने गुणून आलेली संख्या (दशकाने म्हणजे 10 ने गुणले आहे म्हणून एककाच्या रकान्यात आधी शून्य लिहून आलेले उत्तर दशकाच्या रकान्यापासून लिहिले.)

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - गणित : ८२

सोडवून पाहूया

❖ उभी मांडणी करून गुणाकार कर.

1)

दह	ह	श	द	ए
		2	3	5
		×	5	4

3) $5,972 \times 36$

2)

दह	ह	श	द	ए
	2	4	6	7
		×	3	8

4) $8,452 \times 78$

सराव करूया

पडताळा घ्या.

1)

$$\begin{array}{r} 325 \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

$$325 + 325 + 325$$

$$325 + 325 + 325$$

$$325 + 325 = \boxed{}$$

दोन्हीची उत्तरे सारखी येतात का? हो/नाही
गुणाकार म्हणजेच परत परत बेरीज

2)

$$\begin{array}{r} 328 \\ \times 13 \\ \hline \end{array}$$

3)

$$\begin{array}{r} 13 \\ \times 328 \\ \hline \end{array}$$

दोन्ही गुणाकार कर. उत्तरे सारखी येतात का? हो/नाही

5) खालीलपैकी 372×16 हे गणित कोणी बरोबर सोडवले आहे? त्याखाली (✓) कर.

ह	श	द	ए
	4	1	
	3	7	2
	×	1	6
2	2	3	2
+3	7	2	0
5	9	5	2

गणू

ह	श	द	ए
	4	1	
	3	7	2
	×	1	6
2	2	3	2
+0	3	7	2
2	6	0	4

सीमा

सराव करूया

- 1) शामरावांना 150 किलो ज्वारी विकत घ्यायची आहे. ज्वारीचा दर 45 रुपये प्रति किलो असेल तर, त्यांना किती रुपये लागतील?
- 2) एक बस एका दिवसात 735 किमी अंतर कापते, तर 12 दिवसात किती किमी अंतर कापेल?
- 3) एका बॉक्समध्ये 42 पेढे मावतात, तर अशा 139 बॉक्समध्ये किती पेढे मावतील?
- 4) पाणी बचत सर्वेक्षणासाठी प्रत्येक विद्यार्थ्याला 21 घरांना भेटी द्यावयाच्या होत्या; जर शाळेतील 159 मुलांनी हे सर्वेक्षण पूर्ण केले, तर सर्व मुलांनी मिळून गावातील किती घरांचे सर्वेक्षण केले?

भागाकार

उपघटक : तीन अंकी संख्येला एक अंकी संख्येने भागणे.

समजून घेऊया

❖ भागाकार अर्थ व मांडणी :

उदा : पेपरमिंटच्या 827 गोळ्या 4 मुलांना समान वाटल्यावर प्रत्येकाला किती गोळ्या मिळतील व किती गोळ्या शिल्लक राहतील ?

उत्तर : 4 मुलांना प्रत्येकी 206 गोळ्या मिळाल्या व 3 गोळ्या शिल्लक राहिल्या.

मुलांमध्ये वाटल्या

$$\begin{array}{r}
 206 \\
 4 \overline{) 827} \\
 \underline{- 8} \\
 02 \\
 \underline{- 0} \\
 027 \\
 \underline{- 24} \\
 003
 \end{array}$$

गोळ्या प्रत्येक मुलाला मिळाल्या

गोळ्या शिल्लक राहिल्या.

सोडवून पाहूया

❖ भागाकार कर आणि बाकी काढ.

1) 27 चेंडूंची 4 समान गटात वाटणी कर.

प्रत्येक गटात किती चेंडू असतील ? =

समान गटात विभागणी केल्यावर

उरलेल्या चेंडूंची संख्या =

$$\begin{array}{r}
 6 \dots \text{प्रत्येकाला किती} \\
 4 \overline{) 27} \dots \text{एकूण किती} \\
 \underline{- 24} \dots \text{किती वाटले} \\
 03 \dots \text{वाटल्यावर} \\
 3 \dots \text{उरलेले चेंडू}
 \end{array}$$

2) तुझ्याकडे 72 रुपये आहेत त्याची 8 मित्रांमध्ये समान वाटणी कर.

प्रत्येक मित्राला किती रुपये मिळतील ? =

प्रत्येकाला समान रक्कम दिल्यावर

उरलेले रुपये =

$$\begin{array}{r}
 \dots \text{प्रत्येकाला किती} \\
 \overline{) } \dots \text{एकूण किती} \\
 \underline{- } \dots \text{किती वाटले} \\
 \dots \text{वाटल्यावर} \\
 \dots \text{उरलेले} \\
 \dots \text{रुपये}
 \end{array}$$

- ❖ खालील भागाकार करून भाज्य, भाजक, भागाकार व बाकी लिही.

$$\overline{3)68}$$

$$\overline{7)950}$$

$$\overline{6)128}$$

$$\overline{4)160}$$

- ❖ सहा कुंड्यांची किंमत 210 रुपये आहे, तर एका कुंडीची किंमत किती असेल?

- ❖ एका खोलीत 3 बेड याप्रमाणे वसतिगृहातील खोल्यांत 27 बेड आहेत, तर वसतिगृहात खोल्या किती?

- ❖ बेकरीमध्ये 72 कप केक आहेत. एका बॉक्समध्ये 8 कप केक बसतात, तर सर्व कप केक ठेवण्यासाठी किती बॉक्स लागतील?

- ❖ एका पेनची किंमत 5 रु. आहे, तर 15 रुपयांमध्ये किती पेन येतील?

सराव करूया

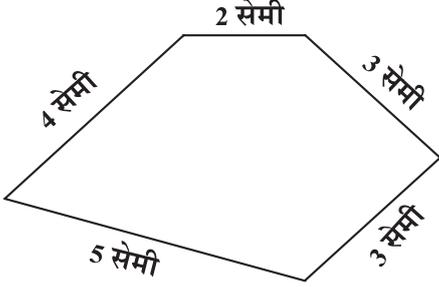
- ❖ उन्हाळी शिबिरासाठी सोनल व तिच्या 4 मैत्रिणींनी मिळून एकूण 776 रुपये भरले तर प्रत्येकीला किती रुपये द्यावे लागले?
- ❖ एका पेट्टीत अर्धा डझन आंबे भरल्यास 312 आंब्यांच्या किती पेट्ट्या भरल्या जातील?
- ❖ एका बाकावर 2 विद्यार्थी बसवले, तर 570 विद्यार्थ्यांना बसण्यासाठी किती बाक लागतील?
- ❖ मोहिनीजवळ 100 रुपयांची 1 नोट, 50 रुपयांच्या 3 नोटा, 20 रुपयांच्या 2 नोटा व 10 रुपयांची 1 नोट आहे ही रक्कम तिला तीन जणांना समान वाटायची आहे, तर प्रत्येकाला किती रुपये मिळतील?
- ❖ 8 गोळ्यांचे एक पाकीट याप्रमाणे 66 गोळ्यांची किती पाकीटे तयार होतील व किती गोळ्या शिल्लक राहतील?

दिवस - 10

परिमिती

समजून घेऊया

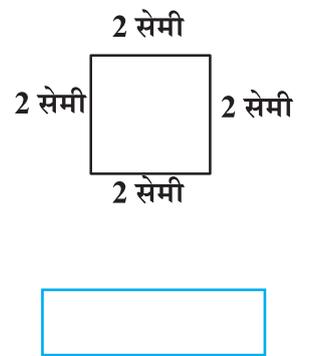
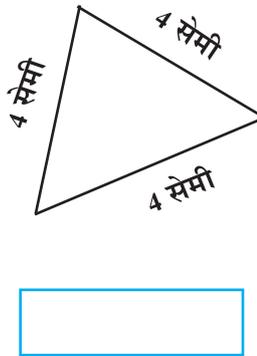
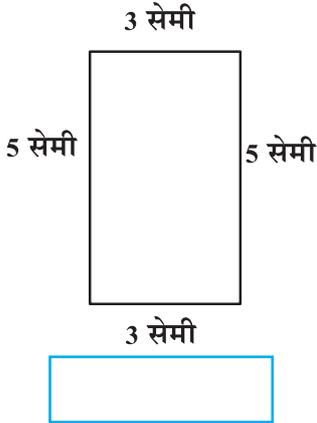
- ❖ खाली दिलेल्या बंदिस्त आकृतीच्या सर्व बाजूंच्या लांबींची बेरीज म्हणजेच परिमिती होय.

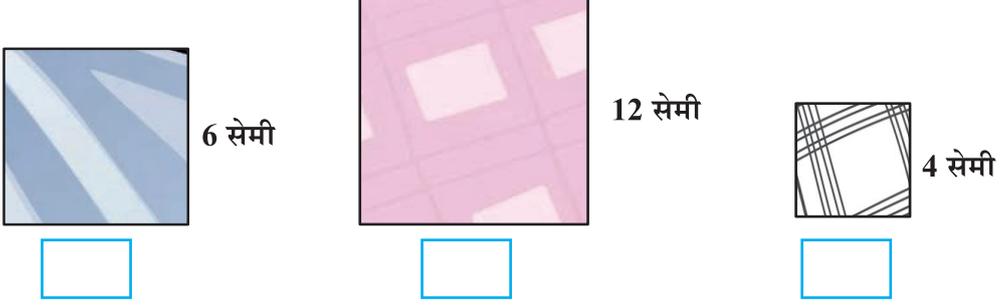
$$\begin{aligned} \text{शेजारील आकृतीची परिमिती} &= 2 + 3 + 3 + 5 + 4 \\ &= 17 \text{ सेमी} \end{aligned}$$

सोडवून पाहूया

- ❖ खाली दिलेल्या आकृत्यांची परिमिती चौकटीत लिही.

- ❖ खाली दिलेल्या चौरसाकार रुमालापैकी कोणत्या रुमालाची परिमिती 48 सेमी आहे, त्याखालील चौकटींत (✓) अशी खूण कर.

- ❖ सोडव.

- 1) एका आयताकार शेताच्या बाजू 170 मी., 110 मी., 170 मी. आणि 110 मी. आहे, तर त्या शेताची परिमिती काढ.
- 2) एका चौरसाची बाजू 32 सेमी आहे, तर त्या चौरसाची परिमिती काढ.
- 3) एका चौरसाची बाजू 18 सेमी आहे, तर त्या चौरसाची परिमिती काढ.
- 4) एका आयताची लांबी 140 सेमी आहे व रुंदी 100 सेमी आहे, तर त्या आयताची परिमिती काढ.

सराव करूया

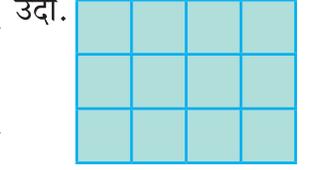
- ❖ वर्गातील आयताकार फळ्याची लांबी 120 सेमी व रुंदी 80 सेमी आहे तर फळ्याची परिमिती काढ.
- ❖ 20 सेमी बाजू असलेल्या चौरसाकृती रुमालाला लेस लावण्यासाठी किती सेमी लांबीची लेस लागेल?
- ❖ जोसेफच्या 50 फूट लांबी व 40 फूट रुंदीच्या भूखंडाला तारेचे दोनपदरी कुंपण घालावयाचे आहे तर कुंपणासाठी किती फूट तार लागेल?
- ❖ शामराव 500 मी. लांबी असणाऱ्या चौरसाकृती मैदानास रोज दोन फेऱ्या मारतात, तर ते दररोज किती किलोमीटर चालतात?

क्षेत्रफळ व घडणी

समजून घेऊया

आकृतीने पृष्ठभागावरील व्यापलेल्या जागेचे मापन म्हणजे त्या आकृतीचे क्षेत्रफळ होय.

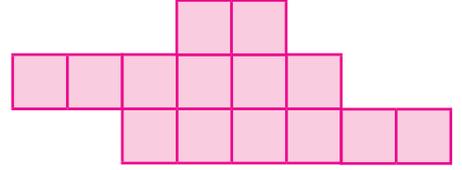
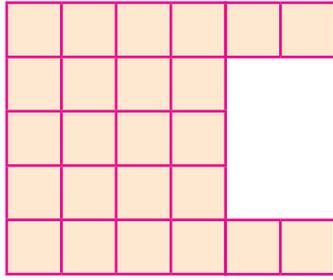
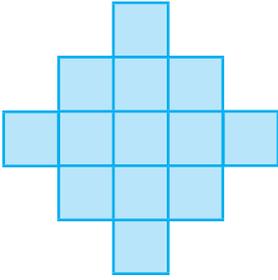
- क्षेत्रफळाच्या मापनासाठी 1 सेमी बाजू असलेला चौरस हे प्रमाणित एकक म्हणून वापरतात तेव्हा आकृतीचे क्षेत्रफळ चौरस सेंटिमीटर (चौसेमी) मध्ये लिहितात.

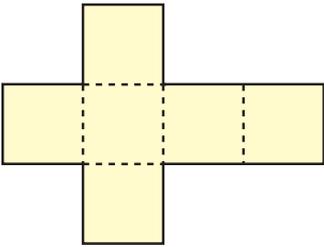
क्षेत्रफळ = 12 चौसेमी

सोडवून पाहूया

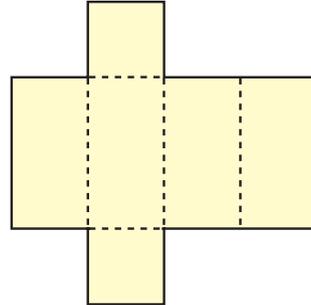
- ❖ खालील आकृत्यांचे क्षेत्रफळ काढ. (आकृतीत दिलेले सर्व चौरस हे 1 चौरस सेमीचे आहेत.)

- ❖ खालील घडणी कोणत्या त्रिमित आकाराची आहे ते लिही.

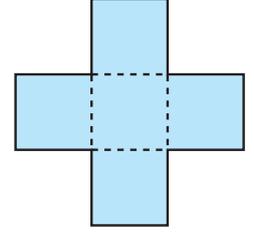
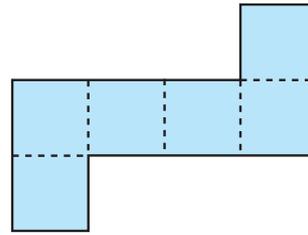
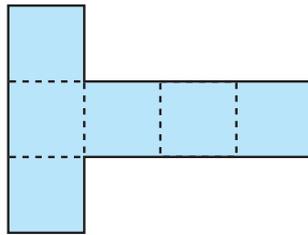
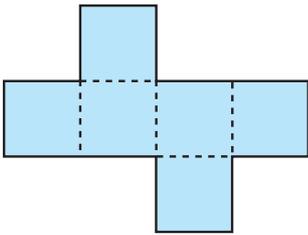

.....

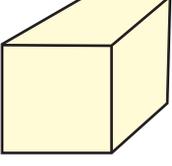
.....

- ❖ खालीलपैकी कोणत्या घडणीपासून घन बनणार नाही त्यावर (✓) अशी खूण कर.

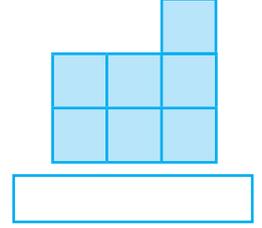
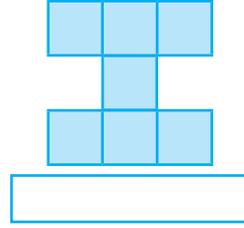
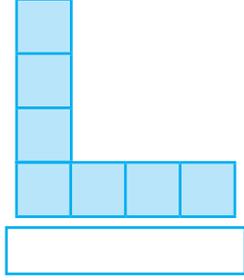
सराव करूया

- ❖ त्रिमित आकाराचे नाव सांग व घडणीची रचना काढ.

- ❖ आकृतीचे क्षेत्रफळ काढ.

(आकृतीत दिलेले सर्व चौरस हे 1 चौरस सेमीचे आहेत.)

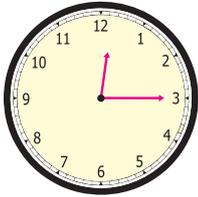

दिवस - 12

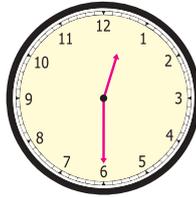
कालमापन

उपघटक : घड्याळ वाचन

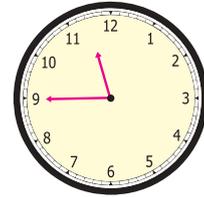
समजून घेऊया

12 वाजून 15 मिनिटे
म्हणजे सव्वा बारा वाजले.

12 वाजून 30 मिनिटे
म्हणजे साडे बारा वाजले.

11 वाजून 45 मिनिटे
म्हणजे पावणे बारा वाजले.

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - गणित : ९१

सोडवून पाहूया

❖ रिकाम्या चौकटींत योग्य उत्तरे लिही.

सव्वा चार वाजले = 4 वाजून 15 मिनिटे

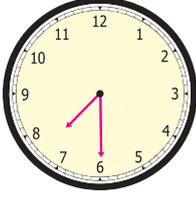
1) सव्वा पाच वाजले = वाजून मिनिटे

2) पावणे दोन वाजले = वाजून मिनिटे

3) 7 वाजून 45 मिनिटे =

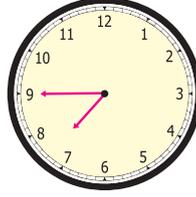
4) 5 वाजून 30 मिनिटे =

❖ घड्याळात किती वाजले आहेत, ते दोन्ही प्रकारे लिही.

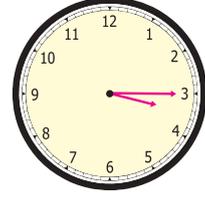

साडे सात

7 वाजून 30 मिनिटे

.....
.....

.....
.....

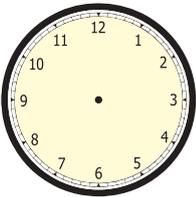
सराव करूया

❖ एक तास म्हणजे मिनिटे

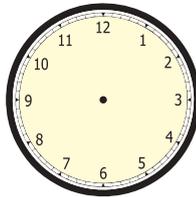
❖ जीवन सकाळी 6 वाजता योगवर्गाला गेला 45 मिनिटांनी घरी परत आला. तेव्हा घड्याळात किती वाजले असतील?

.....

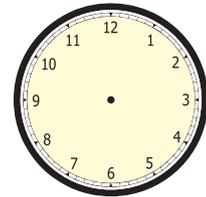
❖ घड्याळात वेळ दाखव.

नऊ वाजून चाळीस मिनिटे

दहा वाजून वीस मिनिटे

पाच वाजून पस्तीस मिनिटे

दिनदर्शिका

समजून घेऊया

❖ दिनदर्शिका पाहून प्रश्नांची उत्तरे लिही.

फेब्रुवारी २०२०		दिनदर्शिका			
र		२	९	१६	२३
रविवार					
सो		३	१०	१७	२४
सोमवार					
मं		४	११	१८	२५
मंगळवार					
बु		५	१२	१९	२६
बुधवार					
गु		६	१३	२०	२७
गुरुवार					
शु		७	१४	२१	२८
शुक्रवार					
श	१	८	१५	२२	२९
शनिवार					

फेब्रुवारी २०२१		दिनदर्शिका			
र		७	१४	२१	२८
रविवार					
सो	१	८	१५	२२	
सोमवार					
मं	२	९	१६	२३	
मंगळवार					
बु	३	१०	१७	२४	
बुधवार					
गु	४	११	१८	२५	
गुरुवार					
शु	५	१२	१९	२६	
शुक्रवार					
श	६	१३	२०	२७	
शनिवार					

फेब्रुवारी २०२० व फेब्रुवारी २०२१ च्या महिन्यांचे निरीक्षण करून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

- फेब्रुवारी महिन्यातील एकूण दिवस कोणत्या वर्षी जास्त आहेत?
- फेब्रुवारी २०२० मध्ये कोणता वार सर्वाधिक वेळा आला आहे.
- फेब्रुवारी २०२१ मधील सर्व वार प्रत्येकी किती वेळा आले आहेत?
- एकच वार असणाऱ्या तारखांमध्ये किती दिवसांचा फरक असतो?
- फेब्रुवारी २०२० मध्ये कोणत्या तारखांना शनिवार आला आहे ते लिही.
- शाळेत १६ फेब्रुवारी २०२० ते २९ फेब्रुवारी २०२० पर्यंत विविध वैज्ञानिक उपक्रम राबविले गेले, तर किती दिवस उपक्रम राबविले गेले?
- वरीलपैकी कोणते वर्ष लीप वर्ष आहे?

सोडवून पाहूया

❖ तुझ्या घरातील या वर्षीची दिनदर्शिका पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

- 1) शाळेची सहल 26 नोव्हेंबर ते 3 डिसेंबर या कालावधीत ठरली आहे, तर सहल किती दिवसांची होईल?
- 2) शाळेमध्ये 2 ऑक्टोबर ते 15 ऑक्टोबर या कालावधीत दररोज स्वच्छता अभियान साजरे केले जाणार आहे, तर स्वच्छता अभियानचा एकूण कालावधी किती असेल?
- 3) या वर्षीच्या जून महिन्यामध्ये गुरुवारी येणाऱ्या तारखा लिही.
- 4) 9 मे रोजी सोमवार आहे, तर त्याच महिन्यात कोणकोणत्या तारखांना सोमवार येईल?
- 5) सलग दोन गुरुवारच्या तारखांमधील फरक किती दिवसांचा असतो?
- 6) तुझ्या घरातील सर्वांचा वाढदिवस केव्हा असतो ते शोधून त्या त्या तारखेच्या रकान्यात नावे लिही.
- 7) खालीलपैकी कोणते लीप वर्ष आहे त्याला (✓) अशी खूण कर. 2024 2025

सराव करूया

❖ संख्यापट्टीवर वर्षे लिहिली आहेत. ती पाहून विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिही.

- 1) खाली दिलेल्या संख्यापट्टीवरील रिकाम्या जागी येणारी वर्षे लिही.

	2012		2014		2016	2017		2019		2021
--	------	--	------	--	------	------	--	------	--	------

- 2) तुझ्या जन्मवर्षाभोवती वर्तुळ कर.
- 3) तुझा पाचवा वाढदिवस कोणत्या वर्षी होता ते लिही.
- 4) 2021 साली तू किती वर्षांचा झालास ते लिही.
- 5) तुझा दहावा वाढदिवस कोणत्या वर्षी येईल ते लिही.

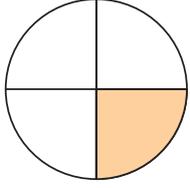
❖ जोड्या लाव.

1 मिनिट	1 तास	1 सप्ताह	1 दिवस
168 तास	1440 मिनिटे	60 सेकंद	3600 सेकंद

अपूर्णांक : ओळख

उपघटक : अपूर्णाकाचा अर्थ, लेखन व वाचन

समजून घेऊया

सोबतच्या आकृतीत एका वर्तुळाचे चार समान भाग केले आहेत. त्यापैकी एक भाग रंगविलेला आहे.

रंगविलेला भाग अपूर्णांक स्वरूपात $\frac{1}{4}$ असा दर्शवितात.

$\frac{1}{4}$ मधील 1 ला अंश आणि 4 ला छेद असे म्हणतात.

$\frac{1}{4}$ या अपूर्णाकाचे वाचन 'एक अंश छेद चार' किंवा 'एक छेद चार' असे करतात.

आकृती	रंगविलेला भाग दर्शविलेला अपूर्णांक	नाव	आकृती	रंगविलेला भाग दर्शविलेला अपूर्णांक	नाव
	$\frac{1}{4}$	पाव		$\frac{3}{4}$	पाऊण
	$\frac{2}{4} = \frac{1}{2}$	अर्धा		$\frac{4}{4} = 1$	एक पूर्ण

पाव + पाव + पाव = पाऊण किंवा अर्धा + पाव = पाऊण

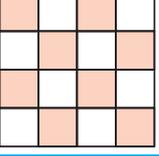
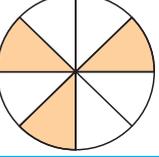
पाऊण भाग हा $\frac{3}{4}$ या अपूर्णाकाने दाखवतात.

$\frac{3}{4}$ चे वाचन 'तीन अंश छेद चार' किंवा 'तीन छेद चार' असे करतात.

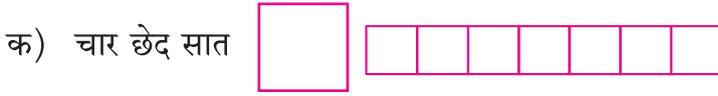
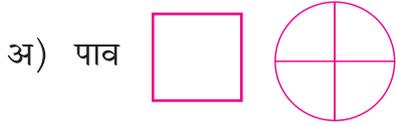
सोडवून पाहूया

❖ खाली दिलेली सारणी पूर्ण कर.

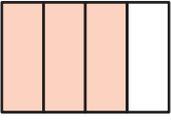
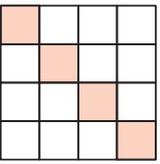
आकृती	समान भाग किती आहेत ?	रंगविलेले भाग किती ?	रंगविलेला भाग कोणता अपूर्णांक दर्शवितो ?	अंश किती ?	छेद किती ?	वाचन कसे करशील ?
	7	2	$\frac{2}{7}$	2	7	दोन छेद सात

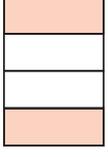
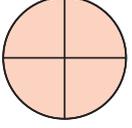
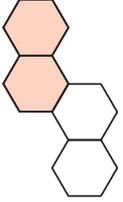
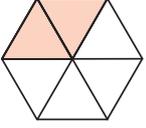
आकृती	समान भाग किती आहेत ?	रंगविलेले भाग किती ?	रंगविलेला भाग कोणता अपूर्णाक दर्शवितो ?	अंश किती ?	छेद किती ?	वाचन कसे करशील ?
						
						

❖ खाली अक्षरांत लिहिलेला अपूर्णाक, दिलेल्या चौकटींत अंकांत लिही व त्यासमोरील आकृतीचा तेवढाच भाग रंगव.

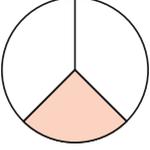
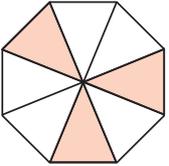
❖ खाली दिलेल्या आकृतीतील रंगवलेला भाग हा आकृतीचा अर्धा भाग, पाव भाग किंवा पाऊण भाग यापैकी काय दर्शवितो हे ओळखून चौकटीत (✓) अशी खूण कर. (पहिले उदाहरण सोडवून दिले आहे.)

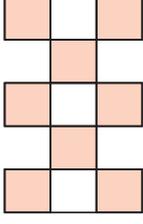
अपूर्णाक	किती समान भाग केले	किती भाग रंगवले	आकृतीचा रंगवलेला भाग			
			पाव भाग	अर्धा भाग	पाऊण भाग	पूर्ण भाग
	4	3	-	-	✓	-
						

अपूर्णांक	किती समान भाग केले	किती भाग रंगवले	आकृतीचा रंगवलेला भाग			
			पाव भाग	अर्धा भाग	पाऊण भाग	पूर्ण भाग
						
						
						
						

सराव करूया

❖ आकृतीवरून खालील सारणी पूर्ण कर.

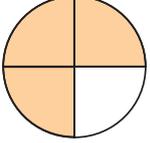
आकृती	समान भागांची संख्या	रंगविलेले भाग	रंगविलेला भाग अपूर्णाकात	न रंगविलेला भाग	न रंगविलेला भाग अपूर्णाकात
					
					

आकृती	समान भागांची संख्या	रंगविलेले भाग	रंगविलेला भाग अपूर्णाकात	न रंगविलेला भाग	न रंगविलेला भाग अपूर्णाकात
					

❖ खालील सारणी पूर्ण कर.

अपूर्णांक	अंश	छेद	वाचन व लेखन
$\frac{3}{4}$			
$\frac{1}{2}$			
$\frac{9}{10}$			
$\frac{8}{11}$			

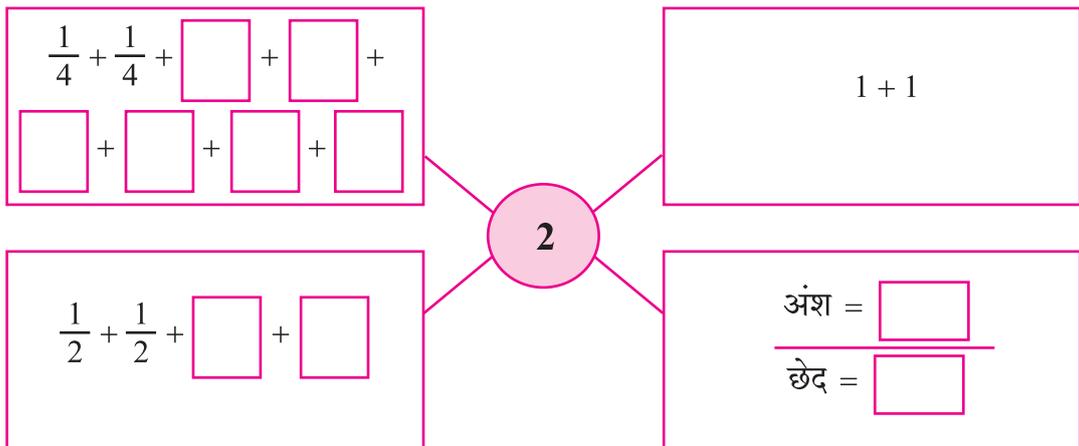
❖ खालील सारणी पूर्ण कर.

आकृती	किती समान भाग केले	किती भाग रंगवले	अपूर्णांक लेखन अंकांत (रंगवलेला भाग)	अपूर्णांक वाचन
	4	3	$\frac{3}{4}$	तीन अंश छेद चार
			$\frac{1}{4}$	

❖ खालील सारणी पूर्ण कर.

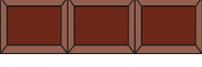
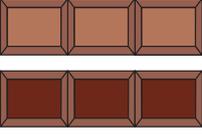
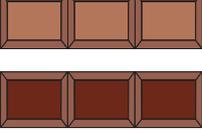
आकृती	किती समान भाग केले	किती भाग रंगवले	अपूर्णांक लेखन अंकांत (रंगवलेला भाग)	अपूर्णांक वाचन
			$\frac{1}{1}$	
			$\frac{1}{2}$	
			$\frac{2}{4}$	
			$\frac{2}{6}$	

❖ खालील चौकटीत योग्य संख्या लिही.

अपूर्णाकाचे वेगवेगळे अर्थ

समजून घेऊया

वस्तूचे समान भाग	कृती	अपूर्णाकाचे वेगवेगळे अर्थ
	विरेनला एका चॉकलेटच्या तीन समान भागांपैकी दोन भाग दिले, म्हणजे त्याला $\frac{2}{3}$ चॉकलेट दिले.	वस्तूच्या तीन समान भागांपैकी 2 भाग
	सरिताला दोन चॉकलेटपैकी पहिल्या चॉकलेटचा एक भाग व दुसऱ्या चॉकलेटचा एक भाग दिला, म्हणजेच तिला $\frac{1}{3} + \frac{1}{3} = \frac{2}{3}$ चॉकलेट दिले.	$\frac{1}{3} + \frac{1}{3}$ म्हणजे $\frac{1}{3}$ दोन वेळा म्हणजे $\frac{1}{3} \times 2 = \frac{1 \times 2}{3} = \frac{2}{3}$
	विरेन, सरिता, आरती या तिघांना मिळून दोन चॉकलेटचे समान वाटप केले. प्रत्येकाला दोन भाग म्हणजे $\frac{1}{3} + \frac{1}{3} = \frac{2}{3}$ चॉकलेट दिले.	दोन वस्तूंची तिघांमध्ये समान वाटणी $2 \div 3 = \frac{2}{3}$

सोडवून पाहूया

❖ सारणी पूर्ण कर.

अपूर्णाकाचे रूप	किती वेळा	अपूर्णाक
$\frac{1}{4} + \frac{1}{4} + \frac{1}{4}$	तीन वेळा $\frac{1}{4}$
$\frac{1}{6} + \frac{1}{6} + \frac{1}{6} + \frac{1}{6} + \frac{1}{6}$
.....	चार वेळा $\frac{1}{4}$
.....	$\frac{3}{5}$
.....	चार वेळा $\frac{1}{3}$

- ❖ वेगवेगळ्या रूपात दिलेला अपूर्णाक ओळखून लिही.

अपूर्णाकाचे रूप	अपूर्णाक
$\frac{1}{4} + \frac{1}{4} + \frac{1}{4}$	$\frac{3}{4}$
2 वेळा $\frac{1}{3}$	
$\frac{1}{5}$ ची दोन पट	

सराव करूया

- ❖ खाली दिलेल्या रिकाम्या जागेत योग्य उत्तर लिही.

1) $\frac{1}{9} + \frac{1}{9} + \frac{1}{9} + \frac{1}{9} + \frac{1}{9} + \frac{1}{9} + \frac{1}{9} = \dots\dots\dots$

2) $\frac{4}{5} = \frac{1}{5} + \dots\dots\dots + \dots\dots\dots + \dots\dots\dots$

3) 3 वेळा $\frac{1}{7} = \dots\dots\dots$

4) $\frac{1}{6}$ ची चार पट = $\dots\dots\dots$

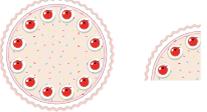
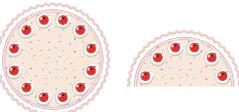
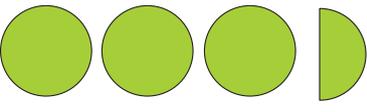
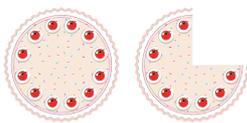
5) $\frac{1}{4} \times 3 = \dots\dots\dots$

- ❖ खाली दिलेले पहिले उदाहरण पाहून त्यानुसार सारणी पूर्ण कर.

अपूर्णाक	बेरीज रूपात	पट रूपात	गुणाकार रूपात	किती वेळा
$\frac{2}{3}$	$\frac{1}{3} + \frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$ ची 2 पट	$\frac{1}{3} \times 2$	2 वेळा, $\frac{1}{3}$
$\frac{3}{5}$				
$\frac{5}{7}$				
$\frac{4}{5}$				
$\frac{6}{7}$				
$\frac{5}{9}$				

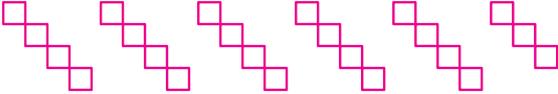
पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक

समजून घेऊया

अपूर्णांक दाखविणारी आकृती	पूर्ण भाग किती ?	अपूर्ण भाग किती ?	पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक	अपूर्णांकाचे वाचन	
				गणिती नाव	व्यवहारी नाव
	1	$\frac{1}{4}$	$1\frac{1}{4}$	एक पूर्णांक एक छेद चार	सव्वा
	2	$\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{4}$	दोन पूर्णांक एक छेद चार	सव्वा दोन
	1	$\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	एक पूर्णांक एक छेद दोन	दीड
	2	$\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	दोन पूर्णांक एक छेद दोन	अडीच
	3	$\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$	तीन पूर्णांक एक छेद दोन	साडे तीन
	1	$\frac{3}{4}$	$1\frac{3}{4}$	एक पूर्णांक तीन छेद चार	पावणे दोन
	2	$\frac{3}{4}$	$2\frac{3}{4}$	दोन पूर्णांक तीन छेद चार	पावणे तीन

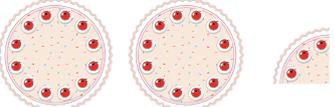
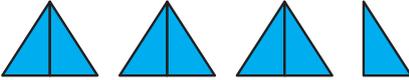
सोडवून पाहूया

पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक दर्शवणारी आकृती	अपूर्णांकाचे अंकात लेखन	अपूर्णांकाचे शब्दांत लेखन
		
		
		

पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक दर्शवणारी आकृती	अपूर्णांकाचे अंकात लेखन	अपूर्णांकाचे वाचन	
		गणिती नाव	व्यवहारी नाव
			
			
			

सराव करूया

❖ खालील आकृती पाहून पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक लिही.

पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक दर्शवणारी आकृती	पूर्ण भाग किती?	अपूर्ण भाग किती?	पूर्णांकयुक्त अपूर्णांक
	2	$\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{4}$
			
			

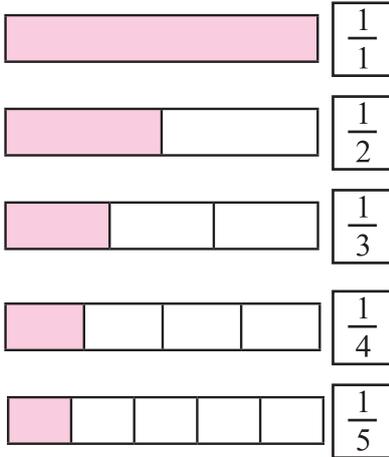
❖ खालील सारणी पूर्ण कर.

अपूर्णाकाचे लेखन	अपूर्णाकाचे वाचन
$7\frac{1}{2}$
.....	पावणे पाच
$8\frac{1}{4}$
.....	अडीच
$10\frac{3}{4}$
.....	साडे सहा
.....	सव्वा नऊ
$3\frac{5}{7}$
.....	चार पूर्णांक दोन छेद चार

दिवस - 17

अपूर्णाकांची तुलना व समूहाच्या संदर्भात अपूर्णांक

समजून घेऊया

- बाजूला समान लांबीच्या पट्ट्या दिलेल्या आहेत.
- प्रत्येक पट्टीचे काही समान भाग केले आहेत.
- प्रत्येक पट्टीवरील समान भागांपैकी एक भाग रंगविलेला आहे.
- सर्व अपूर्णाकाचा अंश समान (1) आहे.
- अंश समान असताना जसजसा छेद वाढत गेला तसतसा रंगविलेल्या भागाचा आकार लहान होत गेला.
- सर्व अपूर्णाकाचा अंश एक (समान) असताना छेद वाढवत गेल्यास अपूर्णाकाची किंमत कमी होत जाते.
- $\frac{1}{5}$ हा सर्वात लहान भाग म्हणजेच $\frac{1}{5}$ हा सर्वात लहान अपूर्णांक म्हणून $\frac{1}{5} < \frac{1}{4} < \frac{1}{3} < \frac{1}{2} < 1$

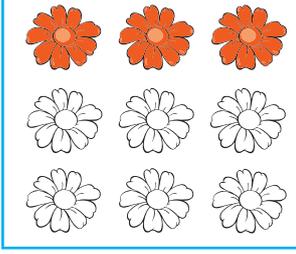
सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - गणित : १०४

❖ अपूर्णाकांची तुलना :

- 1) अपूर्णाकाची तुलना करताना $<$, $>$ आणि $=$ यांपैकी योग्य चिन्हाचा वापर करतात.
- 2) अपूर्णाकाचा अंश समान असताना छेद वाढत गेल्यास अपूर्णाकाची किंमत कमी होत जाते.

उदा. $\frac{1}{5} > \frac{1}{8}$, $\frac{2}{7} < \frac{2}{5}$

❖ समूहाच्या संदर्भात अपूर्णाक :

शेजारच्या चित्रात 9 फुलांचा समूह आहे. त्याचे तीन समान भाग केले आहेत. त्यांपैकी एका भागातील फुले रंगवली आहेत म्हणजेच पूर्ण समूहाचा $\frac{1}{3}$ भाग रंगविला. यावरून 9 चा $\frac{1}{3}$ भाग म्हणजे 3.

सोडवून पाहूया

❖ चौकटीत $<$, $>$, $=$ यांपैकी योग्य चिन्हाचा वापर कर.

- 1) $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{7}$
- 2) $\frac{1}{11}$ $\frac{1}{7}$
- 3) $\frac{1}{14}$ $\frac{1}{14}$
- 4) $\frac{1}{22}$ $\frac{1}{16}$
- 5) $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$
- 6) $\frac{1}{33}$ $\frac{1}{16}$
- 7) $\frac{1}{45}$ $\frac{1}{54}$
- 8) $\frac{1}{53}$ $\frac{1}{35}$
- 9) $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{9}$

❖ खाली दिलेल्या अपूर्णाकावरून दिलेल्या समूहाच्या तेवढ्या भागाभोवती \bigcirc रिंगण कर किंवा \bigcirc रिंगण केलेल्या समूहाच्या भागावरून अपूर्णाक लिही.

अपूर्णाक	समूह
$\frac{4}{9}$	
$\frac{2}{5}$	
.....	
.....	

सराव करूया

❖ खालील सारणी पूर्ण कर.

समूहाच्या संदर्भात अपूर्णांक	समूह
12 चा $\frac{3}{4}$	9
15 चा $\frac{2}{3}$	

समूहाच्या संदर्भात अपूर्णांक	समूह
10 चा $\frac{2}{5}$	
7 चा $\frac{1}{7}$	

❖ विचार कर पाहू.

- 1) 10 चा अर्धा :
- 2) 22 चा $\frac{1}{2}$ किती?
- 3) 13 ही संख्या संख्येच्या अर्धी आहे?
- 4) बंटीने 10 रुपये जमा केले. ही रक्कम चिंटूने जमा केलेल्या रुपयांच्या अर्धी आहे.
तर चिंटूने किती रुपये जमा केले?
- 5) 8 या संख्येचा पाव किती?
- 6) 12 चा $\frac{1}{4}$ किती?
- 7) कोणत्या संख्येचा पाव भाग 5 आहे?

दिवस - 18

मापन

उपघटक : लांबी, वस्तुमान, आकारमान व धारकता

समजून घेऊया

लांबी

- 1 सेंटिमीटर = 10 मिलीमीटर
1 मीटर = 100 सेंटिमीटर
1 किलोमीटर = 1000 मीटर

वस्तुमान (वजन)

- 1 किलोग्रॅम = 1000 ग्रॅम
 $\frac{1}{2}$ किलोग्रॅम = 500 ग्रॅम
पाव किलोग्रॅम = 250 ग्रॅम

आकारमान व धारकता

- 1 लीटर = 1000 मिलीलीटर
 $\frac{1}{2}$ लीटर = 500 मिलीलीटर
पाव लीटर = 250 मिलीलीटर

सेतू अभ्यास : इयत्ता पाचवी : विषय - गणित : १०६

सोडवून पाहूया

❖ चौकटींत योग्य उत्तर लिही.

1) 16 मीटर = सेंटिमीटर

3) 17000 मीटर = किलोमीटर

5) 61 लीटर = मिलीलीटर

7) 48 किलोग्रॅम = ग्रॅम

2) 8 किलोमीटर = 8000

4) 2820 मीटर = किमी मीटर

6) 28 सेंटिमीटर = मिलीमीटर

8) लीटर = 750 मिलीलीटर

9) 1 किलो शेंगदाण्यांची किंमत 130 रुपये असेल, तर दीड किलो शेंगदाण्यांची किंमत किती?

❖ खाली दिलेले योग्य पर्याय निवड व चौकटींत लिही.

1) मनिषाने आयताकृती मैदानाभोवती चालून 2 किलोमीटर अंतर पूर्ण केले तर ती किती मीटर अंतर चालली?

A) 20 मी.

B) 2 मी.

C) 200 मी.

D) 2000 मी.

2) रोहितच्या घरी रोज 500 मिलीलीटर दूध घेतले जाते तर 10 दिवसांसाठी ते किती लीटर दूध घेतात?

A) 20 ली.

B) 5 ली.

C) 10 ली.

D) 50 ली.

3) एका पोत्याचे वजन वजनकाट्यावर 16000 ग्रॅम भरले तर त्या पोत्याचे वजन किती किलोग्रॅम भरले?

A) 16 किग्रॅ

B) 160 किग्रॅ

C) 1600 किग्रॅ

D) 16000 किग्रॅ

सराव करूया

❖ प्रत्यक्ष निरीक्षण करून योग्य एकक लिही.

अ.क्र.	वस्तूचे नाव	एकक
1)	बिस्टिकचा लहान पुडा	
2)	गव्हाचे पोते	
3)	दोन गावातील अंतर	

अ.क्र.	वस्तूचे नाव	एकक
4)	मिठाचा पुडा	
5)	साबणाची वडी	
6)	दूधाची पिशवी	

❖ तुझ्या घरातील बादली 1 लीटरच्या पाण्याच्या बाटलीने भरण्यासाठी किती लीटर पाणी लागेल? हे प्रत्यक्ष मोजून येथे लिही. (पाणी वाया जाणार नाही याची काळजी घे.)

बादलीची धारकता = लीटर

❖ तुझ्या घरातील पाणी साठविण्याचे भांडे किती लीटरचे असेल? अंदाज कर व पडताळा घे.

चित्रालेख

उपघटक : चित्रालेख वाचन व आरेखन

समजून घेऊया

❖ वर्गातील ज्यूस आवडणाऱ्या विद्यार्थ्यांचा चित्रालेख खाली दर्शविला आहे.

प्रमाण : = 5 मुले

ज्यूस	ज्यूस आवडणारी मुले
संत्री ज्यूस	
अननस ज्यूस	
सफरचंद ज्यूस	
कलिंगड ज्यूस	

एक म्हणजे 5 मुले याचा अर्थ सफरचंद ज्यूस आवडणारी 5 मुले, अननस ज्यूस आवडणारी $2 \times 5 = 10$ मुले इत्यादी.

1) कोणत्या फळाचा ज्यूस मुलांना सर्वात कमी आवडतो?

.....

2) कलिंगड ज्यूस आवडणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या किती?

.....

3) एकूण किती मुलांची माहिती चित्रालेखात दर्शविली आहे?

.....

सोडवून पाहूया

❖ इयत्ता 5 वी 'अ' वर्गातील मुलांच्या क्रिकेटच्या धावांचा चित्ररूप आलेख खाली दर्शविला आहे. त्यावरून पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

प्रमाण : = 2 धावा

विद्यार्थी	धावा
राघव	
जॉन	
साजीद	
सुमित	
अनय	

1) सर्वात जास्त धावा कोणी काढल्या?

2) राघवने किती धावा काढल्या?

3) अनयने किती धावा काढल्या?

4) जॉनने सुमितपेक्षा किती धावा जास्त काढल्या?

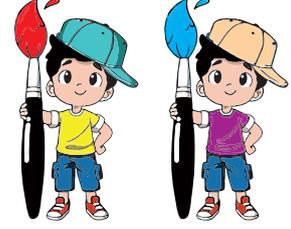
.....

सराव करूया

- ❖ तुझ्या वर्गातील विद्यार्थ्यांपैकी प्रत्येकाचा सर्वात जास्त आवडीचा रंग कोणता, याबद्दलची माहिती गोळा कर व चित्रालेख तयार कर.

रंग	रंग आवडणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या
पिवळा	
लाल	
निळा	
हिरवा	
गुलाबी	

प्रमाण : = 5 विद्यार्थी

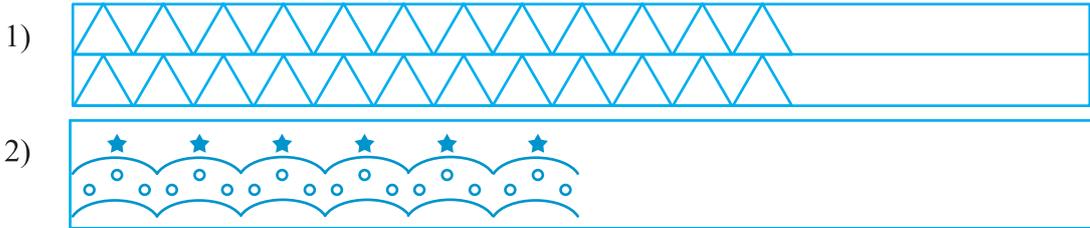
दिवस - 20

आकृतिबंध

उपघटक : भौमितिक आकारांचा व संख्यांचा आकृतिबंध

समजून घेऊया

- ❖ भौमितिक आकृतिबंधांचे निरीक्षण कर आणि पुढे विस्तार कर.

- ❖ खालील संख्यांचे आकृतिबंध पाहा व त्यानुसार पुढील तीन संख्या लिही.

1)

04	14	24	34	44	54			
----	----	----	----	----	----	--	--	--

2)

2	5	8	11	14	17			
---	---	---	----	----	----	--	--	--

सोडवून पाहूया

- ❖ 5 चा पाढा लिही. पाढ्यातील आकृतिबंध समजावून सांग.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

एकक स्थानातील आकृतिबंध

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

दशक स्थानातील आकृतिबंध

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

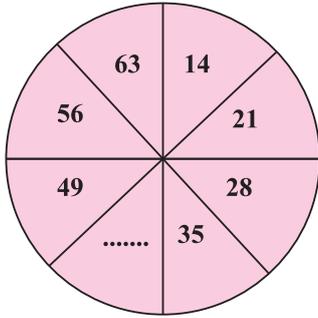
- ❖ आकृतिबंधाचा विस्तार कर.

△	○	:	△	○	:		○		○	
---	---	---	---	---	---	--	---	--	---	--

- ❖ 1, 1, 2, 2, 3, 3, , , 5, , , , ,

- ❖ abcdabcd

- ❖ खालील योग्य पर्याय निवड व आकृतिबंध पूर्ण कर.

- 1) 42 2) 44
3) 40 4) 56

सराव करूया

- ❖ '●' वापरून आकृतिबंध तयार कर.
- ❖ कल्पकतेने तुझ्या आवडीचे भौमितिक व संख्यांचे आकृतिबंध तयार कर.
- ❖ 1 ते 5 अंकांचा वापर करून वेगवेगळे आकृतिबंध तयार कर.
- ❖ 9 चा पाढा लिही. 9 च्या पाढ्यातील आकृतिबंध समजून घे व तुझ्या मित्राला सांग.

श्रेयनामावली

सेतू अभ्यास : इयत्ता – पाचवी : विषय – मराठी • इंग्रजी • गणित

मराठी

नाव	पद	कार्यालय/शाळा
राजश्री तिटकारे	अधिव्याख्याता	जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, फलटण, जि. सातारा.
नरेंद्रकुमार रायकर	सहायक शिक्षक	जि. प. प्राथ. शाळा रौंधळवाडी, ता. खेड, जि. पुणे.
कविता लडकत	विषय साधन व्यक्ती	जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.
योगिता बलाक्षे	विषय साधन व्यक्ती	जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.
चित्रा पेंढारकर	सहायक शिक्षक	पं. दीनदयाळ उपाध्याय विद्यामंदीर, पुणे.

इंग्रजी

Name	Designation	Office/School
Snehal Pednekar	Senior Lecturer	DIET, Ratnagiri.
Asha Chavha	Assistant Teacher	Vidya Mandir Waloli, Dist. Kolhapur.
Dilip Kakde	Assistant Teacher	Z. P. P. School Dhamnand Gudyacha aad, Dist. Ratnagiri.
Sanjay Dadas	Assistant Teacher	Z. P. P. School Naradkherki No.1, Dist. Ratnagiri.
Swapnil Pajai	Assistant Teacher	Z. P. P. School Gudhe Bouddha, Dist. Ratnagiri.

गणित

नाव	पद	कार्यालय/शाळा
विजय गायकवाड	वरिष्ठ अधिव्याख्याता	जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, फलटण, जि. सातारा.
निलोफर पटेल	अधिव्याख्याता	जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, भंडारा.
सुवर्णा देशपांडे	सहशिक्षक	न्यू इंग्लिश स्कूल, जि. सातारा.
प्रदीप पालवे	सहशिक्षक	लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील विद्यालय, जि. अहमदनगर.
तरुबेन पोपट	सेवानिवृत्त मुख्याध्यापक	पुणे.

